

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium II. De Horis Canonicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42600

DUBIUM II.

De Horis Canonicis.

ARTICULUS I.

Qui obligentur ad Horas.

“**R**esp. I. Clerici majorum Ordinum, etiam suspenſi, excommunicati, degradati, tenentur, tum jure Eccleſiaſtico, tum generali conſuetudine Eccleſiæ.

“ Dixi, *majorum Ordinum*: quia minorum, non tantum non ad Horas, ſed neque ad pſalmum Miſerere tenentur, quem, vel ſimile quid, cum Epico- pus primam tonſuram conferens injungit, non videtur obligare, niſi ut vel tantum fiat aliquoties, vel per modum conſilii. *Leſſ. l. 2. c. 37. d. 9. Vnde reſolvuntur hi Caſus.*

“ I. Tenetur ad Horas, qui cum diſpenſatione Pa- pæ duxit uxorem, niſi in hoc ipſo ſit diſpenſatum; quia diſpenſatio, utpote odioſa, ſtriçtè eſt explican- da; & ipſe characterem retinet. *Bon. & Azor. T. 1. l. 10. c. 5. q. 5. contra alios.*

“ II. Clericus incipit obligari à puncto Subdia- conatûs ſuſcepti: & quidem ad Horas reſponden- tes horæ, quâ ordinatur. *Bon. tr. de Horis q. 1. p. 5. ex communi.*

“ **R**esp. II. Omnes Religioſi profeſſi, ad chorum deſtinati, utriuſque ſexûs, obligantur ad Horas, idque ex antiqua & recepta conſuetudine: quam tamen quidam, ut *Aragonius*, putant non obligare tam ſtriçtè, ut peccent mortaliter, ſi bis terve o- mittant. Et de Monialibus dubitat *Cajetan. Me- din. Armil. Dia. p. 2. t. 2. R. 17.* imò eas (atque adeo omnes

omnes Religiosos sacris non initiatos) non teneri sub onere peccati, absolute, sed nimis laxè, docet *Petrus Marchan.* apud *Dia. p. 9. t. 6. R. 7.* contra aliorum communem & veram sententiam, quæ docet, teneri secundum suas regulas & consuetudines, *Bon. q. 2. p. 2. n. 5. ex Azor. Less. Maldero, &c. Unde resolves.*

I. Non tenentur ad Horas, 1. Novitii. 2. Conversi. 3. Religiosi Societatis JESU, militares, hospitalarii, & cæteri Choro non destinati. *Trul. l. 1. c. 7. d. 12. §. 1. n. 5.*

II. Is qui ex una Religione transit in aliam, in qua non est hæc consuetudo, non tenetur; quia consuetudo non obligat, ubi non est recepta, ita *Suar. & Lay.* Idem dic de Religioso ejecto, vel qui dispensationem obtinuit perpetuo vivendi extra monasterium; quia etsi maneat Religiosus, non tamen regularis, ita probabiliter *Sotus, Sanch. Bon. n. 4. &c. contra Suar.*

Resp. III. Beneficiati, quotquot habent jus in re, & plenum dominium Beneficii, si fructus percipiant, vel percepturi sint, tenentur ad Horas. *Less & Lay. l. 4. t. 2. c. 4. n. 1. ex communi ex Concil. Lateranensi sub Leone X.* Ratio, quia Beneficium datur propter officium. *Unde resolves,*

I. Non tenentur ante acceptam possessionem, nec si sine sua culpa fructus nullos percipiant, nec percepturi sint. *Lay. c. 5. n. 3.* quia non habent beneficium secundum omnem effectum. Videntur tamen pro ratione fructuum teneri ad aliquoties legendum. *Trul. l. c.*

II. Tenerur is, qui etsi (sive sine sive cum sua culpa) non recipiat omnes suos fructus, recipit tamen tantam partem, quæ sufficit ad sustentationem. *Bon. q. 6. p. 3.*

III. Tenentur ii, qui primo, aut etiam secundo
 anno non percipiunt fructus, eò quòd assignentur
 fabricæ, vel prædecessori mortuo, quia etiam ipsi
 mortui fruuntur eodem privilegio, & sic pro to-
 ta vita satisfaciunt fabricæ. *Bon. p. 4. n. 22. Lay. c.*
5. Suar. Regin. &c. Contraria tamen sententia
 non est improbabilis & negat *Less.* cum *Caj.* se ta-
 lem damnaturum, eò quòd vel resignare, vel mo-
 ri antè possit, & sic non frui anno gratiæ. *Lay. l. c.*
Palans tr. 7. disp. 2. punct. 1. §. 2. n. 19. Trul. d.
13. §. 3.

IV. Tenentur & ii, qui habent Beneficium te-
 nue, octo v. g. vel decem aureorum, quia jura
 omnibus indistinctè obligationem Horarum im-
 ponunt, sicut iis, qui sunt in majoribus Ordini-
 bus, ita probabiliter. *Sylv. Azor. Suar. Palans,*
n. 9. Bon. q. 2. p. 4. n. 17. & comm. contra Sotum,
Less. Rod. & Dia. p. 2. tr. 12. R. 9. Mald. qui di-
 cunt, si habet Beneficium tam tenue, ut tertiam
 partem mediocris sustentationis alicujus Clerici
 non adæquent, non teneri, v. *Dia. l. c. Esc. 1. 5.*
E. 7. c. 13. quorum sententiam non damno, v.
Trul. d. 12. §. 5. ubi notat eum, qui habet plura
 Beneficia tenuia, ex quibus competentiam habeat,
 teneri ad Horas.

V. Non excusatur, qui primis annis parum
 recipit, eò quòd fructus expendat in substitutum,
 quia Horarum onus beneficio annexum est perso-
 nale, cum quo sponte acceptatur. *Bon. l. c. ex Az.*
to. 1. l. 10. c. 4. q. 4. Vasq. Fil. &c.

VI. Si filius à patre coactus ad statum Ecclesia-
 sticum, percipiat ipse fructus, tenetur ad Horas;
 secus, si percipiat pater: hic verò ad restitutionem
 obligatur. *Lay. n. 2. ex Less. l. 2. c. 34. dub. 31.*
n. 174.

VII. Probabile est, eum qui non refidet ex legitima licentia vel dispensatione, ideoque fructus non recipit, non teneri ad Horas, quia obligatio hæc est propter sustentationem datam. *Trull. d. 13. §. 3. ex Sanch. &c.*

VIII. Non tenentur, qui habent præstimonia, (quæ solent dari adolescentibus, in subsidium studiorum) eò quòd non sint propriè dicta beneficia, ita *Medin. Garc. & Less. contra Nav. Sotum & Rodriq.* rectè tamen monet *Lay. n. 6.* considerandam rationem præstimoniorum; Quòd si enim dentur in titulum perpetuum, & habeant annexum aliquod obsequium spirituale, quod per laicum expediri nequit, esse Beneficia Ecclesiastica, proindeque obligare ad Horas: secus, si consistant in solo temporali obsequio: Similiter non tenentur pensionarii, cum pensiones non sint propriè dicta Beneficia, ut *dubio preced.* videri potest: Quod limitat. *Escob. t. 5. E. 6. c. 3. ex Palao, l. c. n. 6.*, si fruantur pensione ob secularia obsequia; secus, si titulo Clericali. Denique, neque tenetur Coadjutor, si non administrat, quia obligatio tenet proprietarium. *Palao, n. 7. Escob. l. c. v. Lay. n. 9.*

IX. Etsi habens plura beneficia satisfaciat unicà recitatione Horarum, tenetur tamen tot facere commemorationes, quot sunt beneficia, seu Patroni beneficiorum; quia par est omnium ratio. *Bon. Trull. n. 27.*

A D D E N D A.

Q. 187. Quid præterea notandum sit circa eos, qui tenentur ad Horas. R. Seqq.

§. I. Qui ordinatur, tenetur istà die saltem ad

Vesperas & Completorium, uti contra *Neuff. & Leand.* apud *Dianam* p. 10. t. II. R. 16. docent communiter omnes. Tenetur autem incipere orare eam Horam, quæ in choro tum dicenda esset, *Az. Stoꝝ.* l. 1. p. 3. n. 401. Quòd si ordinetur horâ undecimâ, non tenetur eo die orare Matutinum, Laudes, Primam, Tertiam, sed potest incipere à Sexta, *Castrop. Gob.* in Exp. t. 5. n. 561.; imò probabile est cum *Bonart.* teneri tantùm recitare à Vesperis, quia in choro eoufque recitatae sunt Horæ. Quòd si recitaris ante susceptionem Ordinis, probabilius videtur cum *Bonac. Castrop. & Stoꝝ* te obligari iterum orare, quia non satisfit per solutionem factam antequam sit obligatio, nisi specialis conventio interveniat, tamen etiam probabiliter satisfactum esse dicunt *Lugo, Tamb.* in Decal. l. 2. c. 5. §. 5. n. 9. *Gob.* supra, *Trull.* apud *Dian.* p. 6. t. 6. R. 38., quia est veluti anticipata solutio debiti certò prævisi & in propinquo obligaturi, unde etiam censeri potest jam moraliter adesse, & fieri posse solutionem illius.

¶ 188 §. II. Dubitans, an rectè sit ordinatus, secundùm *Tamb.* l. 1. c. 3. §. 7. v. *Ordo*, non tenetur orare, quia certa libertas non orandi, quæ fuit ante susceptum Ordinem, videtur possidere contra obligationem, quæ ab Ordine deberet provenisse, ergo cum tantùm sit dubia, videtur cedere certæ possessioni libertatis. Huic rationi non fidit *Gob.* t. 8. à n. 203., unde videtur dicendum, si in aliis rebus habeat se pro ordinato, etiam teneri orare, maximè quia in dubio est præsumptio pro valore actûs sive Ordinis suscepti.

¶ 189 §. III. Religiosos choristas, sive choro deputatos, tam viros quàm foeminas non teneri sub mortali ad Horas Canonicas privatim recitandas, si absint à choro, docuerunt plures apud *Mendo* d. 7. q. 2. &

1. & apud *Gob. t. 5. à n. 659.*, quam sententiam probabilem esse dixerunt *Rodriq. Borden. Caram. Less.* in auct. v. *Hora Canonica*, cas. 14., nam non teneri ratione professionis præcisè, docent *Caj. Arm. Med. Ledesin.* & alii cum *Sanch.* in *Conf. l. 7. c. 2. d. 3. n. 5.*, alioquin etiam Fratres & Sorores laicæ tenerentur, quod negat sententia communis cum *Sanch. n. 13.*; An autem teneantur ratione consuetudinis, non est adeo exploratum, uti fatentur *Caj. Arm. Palac.* & alii apud *Sanch. n. 4.*; Nihilominus teneri ex universali consuetudine docent cum communi *Sanch. n. 6. Tamb. l. 2. c. 5. §. 1. n. 13. Busenb.* suprâ, & quidem ab hora emissæ professionis, uti notat *Stoz*, ita ut *Regin.* opinionem contrariam vocet temerariam, *Sanch.* non probabilem, *Diana* prorsus improbandam: notant tamen etiam rectè *AA. cum Sanch. & Ills. t. 5. n. 37.* attendenda esse statuta & receptam consuetudinem in quovis Ordine. An verò professus ad chorum possit transire ad statum laici & sic non obligari ad Horas, dubium est; negant *Nav. Portel.* & alii, sed probabilius affirmant *Sanch. Tamb. n. 15. Mendo n. 16.*, quia esse adscriptum choro non oritur ex professione, sed ex voluntate professi & Prælati, ergo his consentientibus potest fieri mutatio statûs, & consequenter obligationis illi annexæ: Eremitas autem non teneri ad Horas fati certum est cum *Sanch. n. 11.*, cum nec sint Clerici nec deputati choro.

§. IV. *Burgh. cent. 3. cas. 22.* putat Moniales per bellum Monasterio expulsas non obligari ad Horas, 1. quia Religiosus fugitivus aut ejectus non obligatur, ergo nec Monialis ejecta per bellum. 2. Quia multi docent nequidem in Monasterio obligari sub mortali. 3. Quia etiam docent multi nullum Religiosum non constitutum in Sacris obligari, si sit ex-

tra Monasterium. Oppositum absolute tenendum est cum *Suar.* de Horis c. 17. n. 9. *Castrop.* t. 7. d. 2. p. 1. §. 3. n. 5. & plerisque aliis, quia manent Religiosæ, Religiosi autem tenentur, uti dictum est n. 1189. De fugitivis & ejectis dicitur n. 1191. De Canonessis dictum est n. 232.

1191 §. V. *Busenb.* supra dicit Religiosos ejectos aut cum dispensatione extra Monasterium habitantes non teneri ad Horas: idem dicunt alii de Religiosis fugitivis, quia licet maneant Religiosi, constituuntur in statu, in quo non est consuetudo recitandi: sed merito contradicunt, saltem de fugitivis, *Nav. Suar. Az. Less. Laym. Fill. Castrop.* n. 5. Quoad ejectos autem docet *Sanch.* d. 4. si per ipsos steter, quominus iterum admittantur, teneri, quia culpa nemini debet suffragari; si per ipsos non steter, fatetur cum *Soto Less. Philiarch., Sa., Sayr. Henriq.* contra *Nav. Rodrig. Az. Castrop.* non teneri. Addit autem cum *Nav.* & aliis dispensatum ad habitandum extra Monasterium teneri, non aliter ac si manens in Monasterio dispensaretur à choro, nisi simul dispensatus esset in aliquo voto Religionis, v. g. ut posset uxorem ducere, tunc enim mutaret statum.

1192 §. VI. Beneficiatus non satisfacit, si non oret per seipsum, sed per alium, uti dicitur n. 1228. Et quidem tenetur orare beneficiatus, quamvis animum haberet non percipiendi fructus, sed dandi pauperibus, quia obligatio recitandi est imposita absolute & antecedenter ad obligationem restituendi, quæ sequitur velut poena tantum, uti pluribus evincit *Lugo* in Resp. Mor. l. 5. d. 6. An & quando resignans aut resignatarius teneatur ad Horas, dictum est n. 964.

1193 §. VII. Si quis injustè privetur fructibus sine spe eos recuperandi, putat cum aliis *Bonac.* de Horis d.

l. q. 2.

1. q. 2. p. 4. n. 25. teneri ad Horas, alii probabilius dicunt teneri, si habeat spem emolumentorum fundatam in titulo præfenti, uti innuit *Lugo* d. 5. n. 12., & ideo dicunt *Suar.* c. 20. n. 10. & 11. *Lugo* d. 6. n. 5. aliique, si beneficiarius non percipiat fructus hoc anno, adhuc teneri, ob spem percipiendi fructus annorum subsequen- tium, quæ spes est pretio æstimabilis, & cum titulo ac possessione sufficit, ut obliget ad officium. Etiam ille tenetur orare, qui acceptat beneficium cum onere per aliquot annos solvendi resignatario omnes fructus pro pensione: similiter, qui habet beneficium, cujus fructus non percipit, quia non residet, quia per ipsum stat, quominus percipiat, *Suar.* n. 12. *Lugo* n. 4. & alii. Limitant *Sanch.* & *Busenb.* suprâ, nisi absit cum licentia & dispensatione, v. g. in studiis, quod *Gob.* in app. post n. 596. cas. 1. dicit probabile esse, sed hanc limitationem merito rejiciunt *Az.* & *Tamb.* c. 5. §. 1. n. 23., quia habet beneficium & jus ac potestatem percipiendi fructus, si velit.

§. VIII. Canonici, qui ad dissolvenda debita olim contracta debent per 4. vel 5. primos annos carere fructibus, non tenentur orare secundum *Gob.* n. 585.; si tamen post mortem hæredes eorum participent fructus unius anni, tenentur etiam uno anno orare, priusquam participent fructus, uti rectè *Castrop.* §. 2. n. 13., quamvis de hac praxi dicat sæcum ratione dubitare *Gob.* n. 576.; & *Laym.* l. 4. T. 2. c. 5. n. 4. dicit probabile esse, quod non teneantur, præsertim ubi est talis consuetudo non orandi; sed non video, quid excuset, nam fructus respondentes tempori, quo possederunt, re ipsa percipiunt, & in vita possunt disponere de iis post mortem percipiendis. Quod si aliquis sit nimis juvenis, ideoque debeat fructus cedere alteri deservienti pro se, tenetur

tur orare, quia quòd non percipiat, non est defectus beneficii, sed ipsius, *Castrop.* n. 10. *Gob.* n. 577.

1195

§. IX. Si beneficium initio fuerit pingue, sed successu temporis reddatur tenue, vel casu vel malitiâ alterius, ita ut non afferat tertiam partem sustentationis, etiamsi per unum vel alterum tantum annum duret cum spe plenorum postea fructuum, aliqui cum *Castrop.* n. 18. & *Gob.* supra dicunt pro eo tempore non teneri ad Horas, sed contradicunt *Suar.* & alii, quia retinet jus ad meliores fructus proximo tempore, & tempus unum compensatur per alterum: si tamen beneficium esset factum tenue sine spe meliorationis, *Tamb.* n. 26. non obligat, quia tunc nec habet fructus nec jus utile ad illos. *Suar.* c. 21. n. 10. dicit indubitatum esse, quòd ille, qui accipit quintam partem, & reliquum relinquit deservienti, teneatur orare, quia beneficium respectu ipsius est tale, ac si nullum haberet servitium adjunctum, si autem sit tale, docet n. 9. non posse moraliter habere tam tenues fructus, quin obligetur ad recitandum. Quòd si essent servitia annexa, quæ ipse expleret, & beneficium non afferret fructus sufficientes pro tertia vel quarta parte sustentationis, censet n. 11. esse valde probabile & securum, quòd non obliget ad recitationem. Addit *Platel.* p. 3. n. 826. licet tenuitas beneficii non omnino excuset ab Horis, cum beneficium sit propter officium, quod sæpe non est aliud, quàm recitatio Horarum, probabiliter posse esse tam tenue, ut solum obliget ad eas aliquoties in septimana recitandas, v. g. Dominicis & Festis, uti juxta *Less.* de Just. l. 2. c. 34. n. 169., si non excedat 15. aut 16. aureos: item juxta varios, si non attingat tertiam partem moderatæ sustentationis, quam si attingat, inducit obligationem quotidianæ recitationis; & ita censent DD. communifimè,

Amè, quia hoc est conforme tum sensui Ecclesiæ simpliciter præcipientis omnibus beneficiatis recitationem Horarum, tum intentioni Fundatorum rationabiliter præsumptæ, quâ censentur hoc onus imposuisse possessori beneficii à se fundati, qui si non velit subire, illud dimittat, non enim deerunt, qui sub illo onere beneficium acceptent. Ita ille.

§. X. Quandonam fructus beneficii dicantur esse ita tennes, ut non inducant obligationem recitandi, præter jam dicta refert varias sententias *Moya* t. I. tr. 2. d. 2. q. 4. Quando autem dubitatur de tenuitate sufficiente ad excusandum, *Cayam.* dicit non esse obligationem recitandi, quia libertas est in possessione, quæ ligari non debet per supervenientem obligationem incertam: *Vasq.* dicit esse obligationem, quia certus est se habere beneficium, ergo possidet certitudo beneficii, cui semper adjuncta est obligatio recitandi, tenuitas autem, quæ deberet excusare, est incerta: *Tamb.* l. I. c. 3. §. 7. v. *beneficiarius.* n. 2. dicit utrumque esse probabile; sententia tamen *Vasq.* est absolutè probabilior & tenenda.

1196

§. XI. Qui habet Capellaniam laicam tantum, id est, erectam sine auctoritate Episcopi, & quam laici conferunt, vi illius non tenetur ad Horas, *Castrop.* *Tamb.* Similiter qui invalidè accepit beneficium, non tenetur ad Horas, quia non habet titulum beneficii, & quamvis oret, non facit fructus suos, *Tamb.*

1197

§. XII. Si fundatio habeat, *volo, ut proximus de sanguine presentetur, quamvis septem annorum, dummodo Clericus, ita tamen ut ante annum 12. non obligetur ad Horas, potest Episcopus approbare, secundum dicta n. 808.; nec talis tenebitur ad Horas ante annum 12.*

1198

§. XIII. *Palac. Thyreer. Sot. Paris.* & alii docent, si lis moveatur post titulum collatum sed ante captam

1199

captam possessionem beneficii, non esse obligationem recitandi; hinc si neuter litigantium possideat, neutrum obligari dicunt *Suar. c. 19. à n. 7 Fill. r. 23. c. 5. n. 159. Bonac. supra, Castrop. n. 25. Tamb. l. 2. c. 5. §. 1. n. 31.* alique communiter contra *Nay. & Sanch. in Conf. l. 2. c. 2. d. 76. n. 6.*, qui putant etiam sine possessione esse obligationem, quia habito titulo plenè habetur beneficium, secundum dicta n. 450. Ratio priorum est, quia uterque non obligatur, cum uni beneficio respondeat unum tantum onus orandi; nec ratio est, cur unus teneatur præ altero. Quod si lis moveatur post possessionem beneficii, hunc, qui possidet, obligari, tenet communis cum *Bonac. supra: consentit Castrop. n. 24.*, si beneficium administret & speret moraliter certò fructus saltem servitio respondentes sibi esse applicandos: consentiunt etiam *Lugo dub. 5. n. 12. Tamb. n. 29.*, si vel fructus percipiat, vel spes eos evincendi sit moraliter certa, aut si interim percipiat emolumentum intuitu beneficii, nam spes certa moraliter æquivaleret possessioni pacificæ, cum æquè secuturi sint fructus, & qui sentit emolumentum etiam debet sentire onus, unde talis habet se saltem sicuti ille, qui beneficio deserviret etiam ad Commendam temporalem tantum, quem, si fructus percipiat, teneri ad Horas docent *Suar. c. 22. n. 14. Bonac. n. 2. Lugo supra*, quia subrogatur loco beneficiarii cum tota ejus obligatione. E contra si ita possideat, ut tamen ob litem sequestrentur omnes fructus applicandi illi, qui vincet, ipse autem dubitet de successu litis, neque per eum stet, quominus feratur sententia, non teneri putant multi cum *Tamb. n. 30.*, nec audet hoc reprobare *Lugo n. 14.*, quamvis nihil absolutè asserat, quia nemo debet obligari ad onus certum propter mercedem incertam.

ram. *Nec obstat*, quòd Parochus teneatur, v. g. ad administranda Sacramenta, quamvis ejus possessio ab initio sit dubia, nam hæc onera sunt magis intrinseca beneficio curato, adeoque videtur se voluisse ad hæc obligare etiam pendente lite, ut censeri possit inhærere beneficio, onus autem Horarum est extrinsecè annexum ab Ecclesia & ob causam separari potest. Quòd si beneficiarius, qui non recitavit horas, postea evincat litem, fructus omnes sequestrati sunt ipsius, *Lugo* n. 5. contra *Salas*, qui dicit posse quidem inde solvere expensas litis, sed reliquum debere impendi pauperibus vel piæ causæ, quia non oravit Horas; sed ratio *Lugonis* est, quia obligatio restituendi imposita est ut pœna ob culpam omissæ recitationis, uti ex communi probat *Lugo* n. 6., hic autem nulla præcessit culpa, quia non peccavit omittendo pendente lite, uti dictum est, unde sicuti beneficiarius justè percipit fructus à tempore vacationis beneficii vel saltem collationis, quo necdum ceperat neque per culpam suam distulerat possessionem, quo tamen tempore non orabat, ita multò magis postea percipere poterit fructus beneficii, cujus possessionem habuit.

§. XIV. Tenentur ad Horas etiam illi, per se loquendo, qui solum personatum habent, (de quo n. 226. dictum) quia ita declaravit *Pius V.* in Bulla, *Ex proximo Lateranensi*, ubi sic habet, *declaran- tes præstimonia, præstimoniales portiones & qualiacumque alia beneficia, etiam nullum omnino servitium habentia obtinentes, cum prædictis pariter comprehendendi*, nempe cum illis, quos antè dixerat certò obligari: & nunc dubitare non licet, inquit *Suar.* n. 10. De præstimoniis videri potest *Busenb. Resp.* 3. Resol. 8.

1200

ARTICULUS II.

Quanta sit hac obligatio.

“**R** Esp. I. Est tanta, ut peccet mortaliter, quisquis
 “ habens hoc onus, horas, vel notabilem earum
 “ partem omittit. Ita *communiter omnes* contra *An-*
 “ *gelum, V. Hora, & Richardum*, qui dicunt non
 “ esse mortale, nisi quis habeat consuetudinem omit-
 “ tendi. Quam sententiam *Less.* non audet dicere
 “ probabilem, quod sit contra torrentem Docto-
 “ rum. Ratio, quia violat præceptum in re gravi, per-
 “ tinente ad virtutem religionis. Ex dictis *resolun-*
 “ *tur hi Casus:*

“ I. Non est mortale omittere unum psalmum,
 “ lectionem, vel quid simile, ut habet communis con-
 “ tra *Nav.*, nec tertiam partem parvæ horæ, contra
 “ *Azor 10. l. 10. c. 7. q. 3. & Mald.*, quia non cen-
 “ setur pars notabilis. Talem autem dicit *Palau 1. 7.*
 “ *d. 2. p. 5. n. 1.* esse in Matutino, quod est æquale
 “ uni parvæ horæ, *Sanch. in sum. l. 1. c. 1. n. 8.* dicit
 “ tres lectiones cum responsoriis, in feriali officio, esse
 “ materiam parvam: In parvis horis, dicit *Fern. Fill.*
 “ & *Lay.* dimidium esse notabilem quantitatem v.
 “ *Escob. 1. 5. l. 6. cap. 3. n. 59.* ubi docet unam parvam
 “ horam non esse partem notabilem, respectu totius
 “ officii, quod per modum unius est præceptum; Ve-
 “ rum hoc meritò rejicitur ab aliis.

“ II. Est mortale, si omittas vel unam integram
 “ ex horis, (quarum sunt septem, Matutinum cum
 “ Laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ &
 “ Completorium) vel dimidiam etiam ex brevio-
 “ ribus, (ut docet *Fern. Reginald. Fill. Suar. Lay. con-*
 “ *tra Bonac. & Less.*) vel ex Matutino 9. lectiones
 cum

cum responforiis, ut *Sanc. c. 19. n. 3.*, aut partem æquivalentem Horæ uni minimæ, ut *Suar. de vel. l. 2. l. 4. c. 25. & Gavantus*; vel ut alii, unum numerum, vid. *Bon. d. 1. q. 5. p. 1. Dia. p. 2. t. 12. R. 26. & 41.*

III. Sive omiffio Horarum (abstrahendo à multiplicatione actuum voluntatis) fit unum numero peccatum, ut vult *Bon.*, sive sint plura formaliter, ut docet *Less. l. 2. c. 37. n. 53.*, sive unum multiplex, ut *Suar.*, sive unum pluribus æquivalens, ut *Fill.* loquitur: probabile tamen est, in Confessione explicandum, quot Horæ sint omiffæ; eò quòd fit circumstantia tenens se ex parte objecti, & constituens actum in ratione sua individuali. *Bonac. n. 9. Less. Suar. Fill.*

Resp. II. Tanta est obligatio, ut inducat ei onus restitutionis fructuum, pro rata omiffionis officii, qui titulo Beneficii ad Horas tenetur, si elapsis 6. mensibus post adeptam possessionem, (is enim, etsi graviter peccet omittendo, non tamen tenetur ad restitutionem) culpabiliter officium non recitaverit. Patet ex *Concil. Lateranensi* sub *Leone X.*, Sed quia dubium fuit, utrum hoc Concilium esset receptum, *Pius V.* Bullam edidit, quæ est apud *Nav. c. 25.*, quâ hoc decretum confirmat, ac declarat sic, ut qui uno die totum officium omiserit, teneatur restituere omnes fructus illi diei respondententes, v. g. qui accipit annuè 365. florenos, teneatur pro uno die restituere unum florenum; qui autem omiserit Matutinū tantum, mediam partem fructuum unius diei; qui reliquas Horas, etiam mediam partem, qui verò unam ex illis, sextam partem: Eaque restitutio facienda est vel fabricæ vel pauperibus, *Lay. l. 4. tr. 2. c. 5. n. 1. Fill. Bon. p. 2. C. c.* contra de *la Cruz & Lopez* apud *Dia. R. 34.*, qui dicunt, si

Beneficiatus intra annum, per 8. vel 10. dies tantum
omittat, non teneri ad restitutionem, eò quòd sic
servus liberalissimi domini, qui multò minùs
quàm domini temporales, ad pauca attendat. *Vn-*
de resolves:

I. Clerici majorum Ordinum, qui solo titulo
Ordinis, & quotquot alio titulo, quàm Beneficii, ad
Horas tenentur, non obligantur ad dictam restitu-
tionem, quia nullos percipiunt fructus propter
onus recitandi officium. *Bon. n. 3.*

II. Nec ii obligantur, qui ex naturali oblivio-
ne, justo impedimento, bonâ fide, invincibili igno-
rantiâ, aut aliter absque culpa omiserunt. Ratio,
quia in conscientia non debetur pœna, ubi non est
culpa. *Less. c. 34. n. 183. Suar. Bon. n. 4.*

III. Valde probabile est, quòd qui alia onera
habent, quàm precum, v. g. Pastores, Episcopi, &c.
omittentes Horas, possint retinere majorem partem
fructuum istius diei, ratione dictorum onerum, suf-
ficiatque dare tertiam partem, vel quartam fru-
ctuum; eò quòd tantum obligentur ad restitutio-
nem fructuum, respondentium oneri divini officii.
Nav. Fill. Bon. p. 3. Dia. R. 8 citans alios multos.

IV. Si talis Pastor habeat tenues redditus ad sus-
tentationem, videtur ad nihil obligandus; cum ob
alia onera illi debeat sustentatio. *Lay. n. 5.* Imò
Dia. R. 9. & Mald. tr. 10. d. 3. dicunt, eum, qui ha-
bet Beneficium valde tenue, v. g. cujus redditus ter-
tiam partem mediocris sustentationis non adæ-
quent, non teneri, ob Horas aliquoties neglectas, ad
restitutionem.

V. Restitutio hæc fieri potest vel pauperibus
amicis, vel aliis, vel ipsi etiam beneficiato, si pau-
per est. Item impendi potest in fabricam domus,
vel meliorandos agros Beneficii, quia hæc nomine
fabricæ

fabricæ etiam intelliguntur, apud *Suar. & Bonac.*
Denique aliquando compensari potest, offerendo
suffragia pro defunctis, aliisque precibus, ut *vid.*
Benac. p. 4., & sic etiam per alium seu per officium
aut preces ab alio ad tuam intentionem recitatas, &
à te defunctis applicatas, satisfieri posse docet *Quin*
tanad. t. 8. f. 8. Nec continuò damnandum, qui
ordinariè recitare solitus, semel v. g. vel bis in anno
omisit, etsi nihil restituat, docet *Sotus Med. Fill.*
1. 23. n. 316. 317.

VI. Qui pecuniam, quam ob neglectas horas te-
netur restituere sive erogare in usus pios, impendit
in alios, quàm vel pauperes vel fabricam beneficii,
non satisfecit (secundùm jus commune, ubi Conci-
lium Lateranense, vel Bulla Pii V. est recepta) obli-
gationi suæ, nisi aliud ferat consuetudo, vel statu-
tum alicubi receptum: quia disertè præcipitur re-
stitui pauperibus, vel fabricæ beneficii, v. *Bon. q.*
2. p. 2. & 4.

VII. Possè aliquando beneficiatum excusari à
restitutione, (ob horas neglectas) titulo pecuniæ
expensæ, intellige post omissionem horarum (etsi
non isto intuitu) in pauperes, vel alios usus pios
censet *Dia. p. 3. t. 6. R. 57. ex Lay. l. 3. t. 1. c. 12. n. 9.*
esse probabile; tum quòd quidam Auctores ita sen-
tiant, tum quòd videatur esse virtualis intentio
omnium dantium eleëmofynas, satisfacere per il-
las omnibus obligationibus, quas suis peccatis con-
traxerunt; tum quòd leges Ecclesiasticæ benignè
debeant explicari. Addit *Salas de leg. d. 15. f. 2. n.*
17. Vasq. Si Canonicus grossam, seu corpus sui Ca-
nonicatus, verè & absolutè lucretur priusquam o-
mittat Officium, non teneri ad restitutionem,
propter omissionem sequentem; eò quòd pœna
non sit, ut fructus jam suos factos restituat, sed ut

“fructus non faciat suos. Sic ille apud *Dia. p. 2. t. 12.*

“*R. 8. v. infra a. 4. §. 6. in fine.*

“ VIII. Ubi Bulla *Pii V.* non est recepta, potest
 “videri probabile, beneficiatum ad dictam restitu-
 “tionem non obligari, ut habet *Sylv. v. Clericus.*

A D D E N D A.

1202

Q. 183. *Quid addendum sit circa materiam
 gravem vel levem in omissione Horarum. R.
 Seqq.*

§. I. Media pars parvæ Horæ, v. g. Tertiæ, non est materia peccati mortalis, uti tenent multi cum *Gavanto & Stoꝝ. l. I. p. 3. n. 381. contra Suar. Sanch. Regin. Dian. p. 2. t. 12. R. 41.* Improbabilis autem videtur eorum sententia, qui dicunt unam Horam minorem, v. g. Tertiam totam, non esse materiam peccati mortalis, *Tamb. in Decal. l. 2. c. 5. §. 2. n. 11. Stoꝝ. n. 380. citans decretum S. Congregationis.* Unde rectè docet *Gob. in Exp. t. 5. n. 608.* eum peccare mortaliter, qui etiam tantum semel in anno omittit Tertiam, & pro hac sententia affert 24. AA. *Diana p. 6. t. 6. R. 6.* Quòd si omittas minùs quàm totam parvam Horam, non peccas mortaliter, *Less. Bonac. Laym. Gav. Bonart. Tamb. n. 10. Gob. n. 611.* Si tamen modicam tantum partem recites unius parvæ Horæ, v. g. hæc 5. verba, *Deus in adiutorium meum intende,* censeris totam negligere, adeoque peccas mortaliter, quia ita parum pro nihilo reputatur, *Tamb.* Quòd si ex matutino omittas, quantum est parva Hora, *Illf. t. 5. n. 39.* damnat te mortaliter.

1203

§. II. Probabilius est cum *Tambur. & Stoꝝ. n. 382.* eum peccaturum mortaliter, qui interruptim per totum officium omitteret, quantum est integra parva Hora, quia partes spectantes ad unum totius diei

diei officium coalescunt in unum & conficiunt tandem notabilem quantitatem : Plures tamen apud *Gob. n. 609. & 618.* contradicunt, docentes eum non peccare mortaliter, qui ex singulis Horis omitteret duos psalmos & hymnum, eò quòd ad mortale videatur requiri, ut in una eademque hora omittatur pars notabilis, quæ sententia non videtur esse omnino improbabilis. Vide dicenda l. 5. n. 296.

§. III. Omittere totas Vesperas Sabbato sancto communiter censetur mortale, non ob quantitatem sed qualitatem, quia nempe sunt integra Hora & continent magnum mysterium : tamen hoc esse tantum veniale, probabiliter putant *Bonass. Marchant. Pelliz. T. 1. tr. 5. c. 8. n. 93. Tamb. n. II. & alii apud Gob. n. 609.*, quia sunt parva oratio, & quidem in die lætitiæ, quo Horæ aliæ satis magnæ præcesserunt.

§. IV. Si Matutinum & Laudes constituent unam Horam, quod docent *S. Th. Suar. Diana p. 5. c. 14. R. 46. Gob. n. 557.*, probabile est plus requiri ad mortale, quàm medias Laudes : & hæc opinio, quòd Matutinum & Laudes sint una Hora, videtur probabilior contra *Nav. S. Anton. & alios*, quia quamvis Laudes se solis habeant formam unius Horæ, nempe antiphonas, psalmos, Capitulum, hymnum, orationem, tamen ea non habet Matutinum, unde videtur cum Laudibus conflare unam Horam, ita tamen, ut Laudes orentur per modum integræ Horæ.

§. V. Est obligatio sub veniali, ut tribus ultimis feriis septimanæ sanctæ etiam in privato officio ad lamentationes Jeremiæ addantur litteræ hebraicæ, aleph, beth, &c. saltem ubi in choro canuntur, quia privata oratio quoad talia debet conformari publicæ.

Q. 189. An obligatio recitandi Horas sit quoad
P p 4

ad beneficiatos, etiam ex iustitia. R. Affirmant *Saur. Sanch. Fagund. & alii*, 1. quia fundatores videntur eo pacto obtulisse proventus beneficii, & beneficiati eâ conditione admisisse beneficia, sicuti Curati cum simili pacto admittunt curam. 2. Quia *Conc. Lateran. & Pius V.* dicunt beneficiatos, si non orent, non facere fructus suos; item injustè percipere, ergo. E contrâ negant *Az. Henriq. Dian. Garc. Salas, Homob. Castrop. Ills.* t. 5. n. 38., quia quamvis recitatio Horarum sit conditio, sine qua beneficiati non faciunt fructus suos, ideoque acceptos teneantur restituere, tamen sufficienter non constat recitationem illam esse debitam ex iustitia. Utraque sententia est probabilis.

1208

Q. 190. Quid addendum sit circa obligationem restituendi ob neglectas Horas. R. Seqq.

§. I. *Alex. VII.* damnavit has duas propositiones, 20. *Restitutio à Pio V. imposta beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, eò quòd sit pœna.* 33. *Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea beneficiatus ex fructibus sui beneficii fecerit.* Ex his damnationibus constat beneficiatum, qui neglexerit Horas, teneri in conscientia ante omnem sententiam & declarationem restituere fructus tali negligentia respondentes, neque hanc restitutionem compensari per eleemosynas ante neglectam recitationem datas ex fructibus beneficii, ob quod tenetur ad Horas.

1209

§. II. Aliqui apud *Mendo* d. 7. n. 27. dicunt eum non teneri restituere, qui per alium recitavit Officium, quia ab alio solutum est, quod debebatur, ergo satisfactum est voluntati fundatorum. Hæc sententia non videtur probabilis, quia hoc ipso, quòd ipsemet

ipsemet non orarit, peccavit mortaliter, secundum dicta à n. 1201., ergo incurrit pœnam impositam. *Maj. Palud. Led. Burgh.* cent. 1. cas. 43. & alii apud *Dianam* p. 2. t. 12. R. 24. putant eum non teneri restituere, qui hodie omisit, si cras bis oret, tum quia sic videtur satisfieri intentioni fundatorum, cum toties oret, quot sunt dies in anno, tum etiam quia si quis obligatus ad legendum Sacrum negligat hodie & cras suppleat, non tenetur restituere, idem autem videtur dici posse de Horis. Oppositum tamen omnino tenendum est ob rationem antè datam, quia pœna restitutionis imposita est omissioni graviter peccaminosæ, qualis hæc est, *Gob. in Exp.* t. 5. n. 594.

§. III. Clericus, qui per ebrietatem causavit in se infirmitatem, ob quam nequit legere Horas, secundum *Gob. in Quin.* t. 5. c. 10. n. 30. non tenetur ad restitutionem, quia Ecclesia illos solos obligat, qui cessante legitimo impedimento non recitant, infirmitas autem est legitimum impedimentum, neque DD. distinguunt, an sit causata culpabiliter an inculpabiliter: Et ita etiam debentur Canonicis præsentia, si solent adesse, & jam absint ob morbum etiam ita culpabiliter causatum, uti docent *Covarr. Fill. Sanch. Gob.* n. 37. Si tamen causassent ex intentione eximendi se à choro vel non orandi, præsentia non deberentur, & omittendo Horas tenerentur restituere, quia nemini debet fraus sua patrocinari, *Gob.* n. 31. Imò si absque eo solebant abesse, etiam non debentur præsentia, uti idem docet n. 38., quia causa absentia est potius prava voluntas quam morbus.

§. IV. Si quis per biennium vel ultra, Horas omiserit, putant *Sanch.* & alii cum *Gob. in Exp.* t. 5. n. 38. satis esse, si Confessarius eum obliget ad restitu-

stitutionem quartæ partis fructuum, quia videtur nimis durum & moraliter impossibile restituere totum; sed dicendum est obligari ad restituendum totum, si absque gravi incommodo possit, saltem successivè per partes, quia non apparet, per quid excusetur: ad grave tamen incommodum non censetur velle eum obligare Ecclesia.

1212 §. V. Non tenetur ad restitutionem, qui parvam officii partem omisit, licet fructus respondentes parti omissæ sint magni: si autem neglexit notabilem partem, sed conflata ex multis levibus, v. g. si omiserit in singulis horis unum psalmum, licet forte peccarit graviter, uti n. 1203. dictum est, tamen non teneri restituere docent *Castrop. Diana* p. 5. T. 14. R. 47. *Gob. n. 590.*, sed contradicunt *Suar. Regin. Bass. §. 5. n. 8.*, sicuti tenetur restituere, qui per parva furta multum abstulit; similiter si ex una hora longiore omiserit partem notabilem, *Suar. Bonart. Castrop.* obligant ad restitutionem, sed eum excusant *Bonac. Fill. Diana Gob. n. 589.*, quia Canones tantum loquuntur de illis, qui non orant horam, & tantum secundum horam integram statuunt obligationem restituendi hoc vel illud, nihil autem dicunt de omittente partem, ergo cum sint leges poenales sunt strictæ interpretationis, ergo intelligi debent de actu pleno & perfecto, omittere autem minus quàm unam integram horam, non videtur esse actus plenus & perfectus, ergo. Addit *Gob. n. 591.* eum, qui tenetur restituere; posse curare inde legi Missas pro defunctis.

1213 §. VI. Dato, quòd ille peccet graviter, qui horas sine attentione interna legit, de quo dicitur à n. 1340, nihilominus talis non teneretur restituere, dummodo orasset, uti probabiliter tenent *Sor. Tol. Mald.*
Azor

Azor, Bonart. Manriq. Zech. Cordub. B. Med. Gar-
cias, quos referunt & sequuntur Diana p. 2. t. 12.
R. 1. & 7. Gob. n. 842. Vind. Gob. p. 2. prop. 7. n. 47.
 contra *Bejam* p. 2. casu penult., qui multis suam
 sententiam propugnat redditque etiam probabilem:
 Ratio nostra est, quia præceptum orandi Horas, ex
 quo sequitur obligatio restituendi, prius datum est,
 & omnino distinguitur à præcepto, si datur, orandi
 eas attentè, AA. enim, qui asserunt dari præceptum
 orandi attentè, fatentur illud postea esse latum, &
 in eo planè nihil dicitur de restitutione, ergo obli-
 gatio restituendi tantùm tangit illos, qui non o-
 rant, neque lex odiosa extendenda est ad non o-
 rantes attentè.

§. VII. *Suar.* putat eum, qui non oravit, te- 1214
 neri restituere omnes omnino fructus etiam respon-
 dentes aliis functionibus, quas præstitit, sed proba-
 bilius contradicunt *Bonac. Sanch. Gob.* à n. 592. *Bu-*
senb. R. 2. n. 3.

§. VIII. Pro restitutione ob neglectas Horas, 1215
 satis est post illud tempus, à quo omisisti, dare elee-
 mosynam, etiamsi non cogites de debito, neque in-
 tendas dare in exsolutionem tuæ obligationis, *Suar.*
Laym. l. 3. T. 2 c. 12. n. 9. Sanch. in Conf. l. 2. c. 3.
d. 121. Diana p. 3. T. 6. R. 57. & p. 7. T. 10. R. 24. Lu-
go de Just. d. 4. n. 46. Gob. n. 592. Du Bois ad prop.
13. ab Alex. VII. damnatam: Ratio est, quia si elee-
 mosyna detur post omissionem, ponitur opus, quod
 in pœnam est præceptum, ergo satisfit præcepto, in-
 tentio enim non præcipitur secundùm dicta l. 1. n.
 694. Et quamvis aliquis dicat hanc restitutionem
 etiam ex justitia deberi, tamen virtualis intentio
 dantis eleemosynam est, ut per illam satisfaciat omni
 suæ obligationi.

§. IX. Hanc restitutionem deberi ex justitia, ne- 1216
 gant

gant *Panorm. l. Andr. Butr. Silv. Rosel. Arm. Tabien* aliique cum *Nav.*, qui dicit esse communem sententiam, quia hæc obligatio videtur tantum oriri tanquam poena ex *Constit. Conc. Later. & Pii V.* Econtrà esse ex iustitia docent, imprimis illi n. 1207. relati, qui putant orationem deberi ex iustitia, deinde idem tenent *Sot. Calder. Adrian. Ang. Dur. Az. Suar. de Horis c. 29. Illf. t. 5. n. 38.*, tum quia fuit acceptio mercedis sine præstatione laboris, tum maxime quia *Conc. Later. & Pius V.* dicunt eos, qui non orant, non facere fructus suos, Item injustè percipere, ergo ex iustitia tenentur restituere: Et hæc sententia videtur probabilior.

1217.

ARTICULUS III.

Quæ excusent à recitatione Horarum.

“**R** Esp. Hæc seqq. 1. Infirmetas gravis, v. g. dolor notabilis capitis, ita ut sine incommodo vel incremento morbi, legi non possint. Dixi, *gravis*: quia levis, v. g. dolor stomachi aut pectoris, vel etiam aliquando febris tertiana aut quartana non excusat, cum toto die non affligat. Ita *Nav. Fill. Lay l. 4. tr. 1. c. 6. Bon d. 1. q. 6. p. 1.* Porrò taliter excusatus non tenetur, ut quidam volunt, audire alium legentem, nec alium substituere, ut habet *Fill & Sa v. Hora.* Si tamen commodè potest, & solet legere cum socio, tenetur, ut habet *Less. & Bon v. Dia. p. 2. t. 12. R. 43.*

“ 2. Justum impedimentum, v. g. metus prodicionis inter hæreticos; Item gravis vel repentina occupatio, vel opera charitatis majoris momenti, quàm Horæ, quæ sine scandalo vel gravi incommodo tuo vel alterius omitti non possint: Quo- modo

modo et si Concionatores vel Confessarii aliquan-
do excusari possint, idque ex benigna Ecclesiæ in-
tentione, ut docet *Syl. Sua. & Lay. &c.* tenentur
tamen anticipare, si possint, v. g. si manè prævi-
deas, te totâ die Confessionibus occupandum, quæ
differri non possint. Ita ex *Suar. & Azor to. 1. l. 10. c.*
13. q. 15. & 19. Bon p. 2. n. 1. & 2. &c. com-
muniter.

Ex hoc capite dicunt etiam aliqui, non teneri tes-
tari, quod neglexisti, (nec recitando, nec audi-
endo) dum thurificando ad Magnificat, vel Benedi-
ctus, vel libros necessarios circumferendo, vel le-
ctionem mox cantandam prævidendo, vel alia in
choro necessaria peragendo, occupatus fuisti, quia
chorus totus pro eo, qui in re ad Officii celebra-
tionem pertinente occupatur, videtur supplere; & non
tantum suo, sed etiam aliorum ministrantium no-
mine, recitare aut canere. Ita *Lay. c. 5. n. 7. Henr.*
Syl. Azor. Sol. Molf. Naldus, Arag. Regin. citati
Dia. R. 13. Idem de eo, qui choro organis musi-
cis alternis versibus respondet, dicunt *Nav. Sanch.*
Arag. & Rodrig. apud *Lay. l. c.* scilicet eum non
esse obligatum, ut etiam voce proferat: sed negat
Escob. t. 5. E. 6. v Trul. to. 1. l. 1. c. 7. d. 16.

3. Cæcitas, *Bon. to. 1. de recit. div. off. d. 6. q. 6. p.*
1. n. 4. &c. communiter.

4. Carentia Breviarii inculpata. Quod si tamen
memoriter possis dicere, vel totum officium, vel
unam horam, teneris. Si verò tantum scias psal-
mos, vel lectiones, vel capitula, dicit *Fil. tr. 23. n.*
187. Nav. & Suar. Item *Escob. E. 6. c. 3. & 4.* pro-
babile esse, non teneri, quia psalmi ut sic, non sunt
hora Canonica, ad quam tenetur Clericus. Item
dicit *Gar. de Ben. p. 2. c. 1. num. 221. Mald. in 2. c.*
1. l. 10. c. 2. d. 5. & 1. Sancius in select. d. 15. n. 1.

citati

citati à *Dia.* eò quòd lectiones & capitula sint pars
 (licet minor) maximè principalis, ita ut absque
 illis non sit officium Canonicum. Idem concedit
Sanc. l. 1. c. 19. in Matutino festi duplicis, vel semi-
 duplicis. *v. Bon. l. c. p. 2. n. 6. Dian. R. 30. & 43.*
 Verùm hæc probare non ausim, sed potius, quod
 docet *Bon. to. 1. d. 1. de offi. div. recit. q. 6. p. 2. n. 6. &*
7. impeditum ex aliqua dictarum causarum, si pos-
 sit dicere partem notabilem, ad id teneri, aliàs ad
 nihil. Denique si quis careret Breviario, quo uti
 solet, v. g. Romano, tenetur legere aliud, quod ha-
 bere potest, quia per utrumvis impletur substantia
 præcepti. *Cresc. Escob. Dia. p. 9. t. 9. R. 25.*
 5. Dispensatio, quam sine causa, solus Papa dat
 validè, cum causa Episcopi: Et sic Subdiaconum,
 qui ex dispensatione Pontificia duxit uxorem, hoc
 ipso liberari ab onere Horarum, contra *Bon. &*
Azor. docet *Sanch. de mat. l. 8. d. 8. Dia. p. 8. t.*
3. R. 34.

A D D E N D A.

- 1218 **Q.** 191. *An qui non potest recitare totum Offi-
 cium, teneatur ad partem, quam potest. R.*
 Affirmativè, uti colligitur ex damnatione hujus
 prop. facta ab *Inn. XI. Qui non potest recitare Ma-
 zutinum & Laudes, potest autem reliquas Horas,
 ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se mi-
 norem.* Circa hanc propositionem sunt hæc notanda.
- 1219 §. I. Falsitatem hujus propositionis damnatæ
 rectè ostendunt *Carden. in 2. criti d. 33. & Illj. T. 5.*
n. 41., quia singulæ Horæ per se continent distin-
 ctam integram orationem, quæ potest dici separa-
 tim ab altera; deinde quia qui non potest solvere to-
 tum debitum, tenetur ad partem divisibilem, quam
 potest,

potest, ergo similiter hîc; præterea qui ordinatur horâ 12., tenetur ad Vesperas & Completorium, licet non teneatur ad reliqua, uti communiter tenent omnes; Denique qui caret breviario vel est cœcus, & scit Primam vel Completorium memoriter, tenetur ad hoc, uti etiam communiter tenent omnes, & dicitur n. 1230., ergo similiter hîc. Hinc qui non potest Matutinum, potest autem Laudes, tenetur ad has, etiam dato, quod Matutinum & Laudes constituent unam Horam, quia communiter censentur veluti duæ Horæ, Laudes enim liberè dividuntur à Matutino, & in se seorsim habent formam unius integræ Horæ, *Carden.* n. 37., addens n. 42. eum, qui in Officio trium Nocturnorum non potest recitare nisi unum, teneri ad hoc unum, quia singula Nocturna sunt materia dividua etiam pro choro, & considerantur ad modum unius Horæ, præsertim cum in Paschate & Pentecoste totum Matutinum constet unico Nocturno.

§. II. Qui non potest orare majorem partem unius Horæ, uti si ex prima Dominicæ essent lacera-
ta duo folia, *Suar.* de Horis c. 28. n. 26. docet non esse obligationem illam partem exiguam recitandi. Idem dicunt *Saneh.* in Decal. l. 1. c. 19. n. 8. *Castrop.* t. 7. d. 2. p. 6. n. 7. *Tamb.* in Dec. l. 2. c. 5. §. 8. n. 10. *Diana* p. 2. t. 12. R. 43. *Sporer* in Th. sacram. de Ho-
ris n. 174., si pars notabilis omitti deberet, uti si in Matutino trium Nocturnorum non haberes lectio-
nes & responsoria, haberes autem psalmos; Addit *Stoz* l. 1. p. 3. n. 407., si in Matutino feriali haberes psalmos sed nō lectiones; item si haberes omnes psal-
mos omnium Horarum, non autem hymnos, Ca-
pitula & orationes, quia sine illis non videtur esse forma & substantia talis Horæ à *Pio V.* præscripta, & hanc rationem judicat esse probabilem *Carden.*,
licet

licet n. 20. ipse cum *Gob.* in Exp. tr. 5. n. 622. alii- que meritò dicat oppositum esse probabilius, cum non ostendatur sufficiens fundamentum dicendi, quòd Ecclesia ejusmodi Horam præcipiat per modum unius orationis indivisibilis, partes autem illæ retineant rationem notabilis orationis: Hinc *Laym.* & *Illf.* suprà valde probabiliter dicunt, si quis possit recitare, quantum sufficit ad materiam peccati mortalis, sive quantum est una parva Hora, (secundùm dicta n. 1202.) esse ad hoc obligationem; si autem sit minùs, dicunt nequidem sub veniali recitandum, quia seorsim non censetur æstimabilis ad finem à lege intentum.

1221 §. III. Si quis non habeat majorem partem Officii hujus diei, putant *Escob. Tamb.* suprà, *Stoz* n. 402. non teneri supponere aliud Officium, quia Ecclesia præscribit suum cuique diei Officium, nec scitur, quòd obliget ad immutandum: sed dicendum est cum *Gob. Sponer* & aliis teneri orare, saltem ex communi, vel Officium simile, quia præceptum orandi est in possessione, & secundùm dicta n. 1250., valde probabile est cum tali immutatione impleri substantiam præcepti.

1222 §. IV. Hactenus dicta valent, non solum respectu beneficiati, qui fortè ex justitia tenetur recitare, sed etiam respectu illorum, qui ex sola religione obligantur ad orandum, est enim pro omnibus eadem ratio, *Carden.* n. 16. contra *Filgueram.*

1223 Q. 192. Quid præterea notandum sit circa excusationem ob infirmitatem. R. Seqq.

§. I. Qui ob infirmitatem non potest recitare totum, & dubitat, an possit partem, secundùm *Suar. Sanch. Laym.* l. 4. t. I. c. 6. n. 2. *Carden.* in 2. crisi d. 33. n. 19. *Neuss.* apud *Gob.* t. 5. n. 732. in append., ad nihil tenetur: quod *Illf.* t. 5. n. 165. dicit

tit non improbabiler posse sustineri, quia in eiusmodi dubiis vix attingi potest punctum obligationis, & ne scrupulis aperiatur via, consuetudo legem interpretatur, ut sic dubitans censeatur liber: & quamvis possessio videatur esse pro præcepto, tamen putant id non obstare ob adjunctum periculum gravis nocementi, uti insinuabitur n. 1225. & maxime hic valet, quia simul adesset perplexitas, ex qua homo non posset se expedire, cum sit æquè periculum nocendi valetudini, quod illicitum est, quàm transgrediendi præceptum orandi.

§. II. *Sanch.* in Conf. l. 7. c. 2. d. 45. n. 4. *Tamb.* 1224
in Decal. l. 2. c. 5. §. 8. à n. 13. *Stoz* l. 1. p. 3. n. 402. *Gob.*
n. 471. & alii docent, si æger ex recitatione Horarum verosimiliter credat aliquam crudelitatem stomachi vel capitis gravationem vel virium lassitudinem vel etiam febrim tardiùs remissionem, excusari ab Horis, quia hujusmodi damna, quæ in corpore sano sunt levia, in ægroto sunt gravia: hinc *Cap. Clericus*, 2. dist. 91. pro legitima causa non orandi habetur inæqualitas corporis, quæ non sonat morbum gravem: unde, inquiunt iidem AA. cum *Pellex.* T. 1. tr. 5. c. 8. n. 116., licet tales infirmi bonam diem partem confabulationibus expendant, atque etiam libros recreationis causâ legant, inde non sequitur teneri ad Horas, quia sermones & lectiones illæ afferunt ægro recreationem, nec morbus inde ingravescit sed potiùs levatur, è contrà recitatio Horarum est res seria & ex sua natura gravat caput ac molestiam affert: unde etiam postquam febris infirmum deseruit, dum adhuc vires sunt imbecilles & homo convalescit, potest ad aliquot dies differre recitationem, quia illa imbecillitas adhuc censeatur infirmitas, nec verisimile est, quod Ecclesia post tot labores neget eam requiem ægro: hinc etiam fieri poterit,

poterit , ut quis prius celebret Missam quam oret
 Horas, uti cum aliis *Sanch. Tamb. Stoꝝ* n. 402. *Gob.* n.
 715. & alii.

1225

§. III. Indubio , aũ morbus sit gravis an levis,
 aut an recitatio sit allatura grave nocumentum vel
 non, standum est iudicio Medici vel Superioris, aut
 in horum defectu alterius viri prudentis, *Silv. Sot.*
Sanch. aliique cum *Pelliz.* n. 115. Aut etiam stare
 potes opinione propria, inquit *Gob.* n. 474., si sis
 ita prudens , ut per te possis de talibus ferre iudi-
 cium. Si autem nec illi nec tu possitis resolvere du-
 bium, sed illud permaneat, *Suar.* dicit esse obliga-
 tionem recitandi, quia præceptum est in possessione,
 sed *Bonac. Castrop.* t. 7. d. 2. p. 6. n. 10. *Neuff. Stoꝝ*
 supra & alii dicunt te non obligari, quia quando pe-
 riculum, an illa recitatio sit graviter nocitura, est
 certum, Ecclesia non obligat, cum non obliget ad
 exponendum se certo periculo; & hoc probabile
 esse dicit *Tamb.* l. 1. c. 3. §. 7. v. *Hora Canonica*, n.
 2., quod confirmari potest ex dictis n. 1223.

1226

§. IV. Si quis ob infirmitatem non possit reci-
 tare debito tempore, possit autem alio, v. g. si à pran-
 dio laboret quartanâ, manè autem sit liber, aut è
 contrâ, putant *Canus, Henriq. Caram.* aliique eum
 non teneri anticipare vel postea supplere Horas re-
 spondentes illi tempori, quo ægrotat, quia obliga-
 tio anticipandâ vel supplendi videtur cum tantum
 esse, quando impedimentum est ex nostra liberta-
 te: hanc sententiam dicunt esse probabilem *Sanch.*
 d. 43. n. 7. *Less.* l. 2. c. 37. n. 43. *Diana* p. 4. t. 4. R.
 10. *Bonart. Gob.* n. 711. *Sporer* n. 172., sed proba-
 bilitatem non video, ideoque opposita absolutè ce-
 nenda est cum *Castrop.* n. 16. *Pelliz. Tamb.* n. 20.
Stoꝝ n. 409., Ratio est manifesta, quia quòd oretur
 hoc vel illo tempore, est circumstantia accidentalis
 tantum,

tantum, obligatio autem orandi totum Officium incipit à media nocte & durat per singulas partes diei naturalis usque ad alteram mediam noctem.

§. V. Magna lassitudo, v. g. per longum iter, 1227
faciens ut sit impotentia moralis recitandi, comparatur infirmitati ac similiter excusat; uti notant *Coton. Neuss. Stoꝝ* n. 402. Rarò tamen erit tanta, ut impotentiam moralem afferat.

Q. 193. Quid addendum sit circa excusationem 1228
ob occupationes aliasque causas. R. Seqq.

§. I. Occupatio studii secundum se non excusat, nisi hic & nunc sit necessarium nec compossibile cum Horis, hinc *Alex. VII.* damnavit hanc 21. prop. habens *Capellaniam collativam aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet*: falsitas autem illius propositionis inde patet; quòd obligatio recitandi sit personalis, adeoque non possit committi alteri: Studium autem in hac damnatione ponitur exempli causâ, & idem est de alia simili occupatione.

§. II. *Caram.* docet eum, qui ex officio, v. g. 1229
in scribendo, in Confessionibus audiendis occupatus est per 12. horas diei naturalis, non teneri illâ die recitare Officium canonicum, sed oppositum est certum, cum supersint aliæ 12. horæ, *Carden.* in 1. crisi d. 32.

§. III. Si quis careat Breviario vel sit cæcus, sciat 1230
autem de memoria magnam partem Officii, *Soto* dubitat, an teneatur recitare; & non teneri dixerunt aliqui apud *Sanch.* in Conf. l. 7. c. 2 d. 46., quia beneficium memoriæ habet se sicut privilegium, quo nemo tenetur uti; sed oppositum rectè docent *Nav. Suar. Bonac. Valens. Az. Sanch. Less. Castrop. Carden.* in 2. crisi d. 33. n. 36. *Gob.* in Exp. tr. 5. n. 717. *Illf. T. 5.*

n. 41, & videtur certum, quia sola impotentia physica vel moralis excusat, qualem iste non habet: dari autem aliquando, saltem indirectè, obligationem utendi suo privilegio, dictum est l. I. n. 847.

1231

§. IV. Si quis non possit orare nisi cum socio, putant l. Sanch. Diana, Tamb. n. II. Stez n. 403. non teneri adhibere socium; quod tunc dicunt esse verum Less. & Garc., si non sit solitus orare cum socio: sed oppositum tenendum est cum Nav. Suar. Az. Bonac. Rodrig. Valent. Regin. Sanch. Castrop. Gob. n. 712. Spor. à n. 175. Illf. supra, quia sic potest impleri præceptum, neque hoc medium est difficile vel extraordinarium, cum fiat ordinariè in choro, & etiam alibi; alioquin etiam dicam eum non teneri orare, qui non posset sine conspicio. Non tenent tamen cum magno sumptu conducere socium, id enim esset onus extraordinarium, uti rectè Illf.

1232

§. V. Si quis damnetur ad triremes, multi cum Tamb. in Decal. l. 2. c. 5. §. 1. n. 4. dicunt non teneri ad Horas, tum quia Ecclesia non censetur ei velle superaddere hoc onus, tum etiam quia breviarium non potest decenter ab eo tractari; Oppositum tenent alii multi apud Gob. n. 731. & Dian. p. 2. t. 10. R. 40., quia cum decenter possit & sæpe debeat orare Deum, non est, cur absolvatur à Breviario, quamdiu legere potest, nisi Ecclesia eum liberet, de quo non satis constat. Si tamen alicui intimata sit sententia mortis, excusari pro tribus diebus ante executionem docent Tancredi, Tamb. §. 8. n. 5. Gob. n. 709., quia illa mortis propinquitas parit perturbationem æquivalentem infirmitati, & utiliùs per alia exercitia devotionis se disponit ad mortem: An & quomodo excuset tenuitas fructuum beneficii, dictum est n. 1199.

1233

Q. 194. Quid specialiter sit addendum circa dispens.

Dispensationem ab Horis. R. Hæc pauca: Dispensatio Papæ excusat etiam beneficiatum, licet supponamus eum ex iustitia teneri orare, uti habet communis cum *Gob.* in Exp. t. 5. n. 729. Deinde ubique jam usu reseptum est, ut Episcopus etiam hic cum causa dispenset ad breve tempus, *Tamb.* in Dec. l. 2. c. 5. §. 8. n. 24. Quod etiam de Vicario Episcopii afferit *Gob.* n. 714. & 729. causa autem est, si dubitetur de morali impotentia orandi. Etiam Superiores Ordinum possunt dispensare cum sibi subditis, *Tamb.* *Gob.* n. 730. Et specialiter potest Generalis Societatis *JESU*, ac alii, quibus ille committit, commutare obligationem infirmorum in aliud opus pium seu orationem leviolem, uti refert *Illf.* t. 5. n. 42.

Q. 195. *An & quomodo licitum sit ponere aliquid impossibile cum recitatione Horarum.* R. De hoc videri potest *Gob.* in Exp. t. 5. n. 732. Et cum proportione hic applicanda sunt illa, qua diximus l. 1. à n. 782. & l. 3. p. 2. à n. 1334. 1234

Q. 196. *Quid agere debeat, qui dubitat, an recitarit aliquam Horam, vel an aliquid omiserit.* R. Præter illa, quæ habet *Ref.* 1. *Busenb.* n. 1237. referendus, adde seqq. 1235

§. I. Si nullam habeat conjecturam, quod orarit, debet orare, quia præceptum est in possessione: **E** contra qui habet rationem aliquam vel conjecturam, quod dixerit hanc vel illam Horam, malè facit repetendo, quia aperit viam inanibus dubiis & scrupulis, ita cum aliis *Laym. Sanch.* in Conf. l. 7. c. 2. d. 34. *Illf.* T. 5. n. 40.; quod magis valet de scrupuloso, de quo dicitur à n. 1350.

§. II. Causa prudens repetendi Horam aut illius partem non est, quod non meminerit se dixisse, dummodo non meminerit se non dixisse, & habeat 1236

conjecturam, quòd dixerit, v. g. quia communiter nihil solet omittere aut transilire, non solet orare posteriorem Horam nisi oratâ priore, scit autem se posteriorem orasse, reperit signum, quod ponere solet, quando oravit Horam, scit se incepisse Horam & postea invenit se in fine &c. Ratio est, quia possessio tunc est pro ipso, certus enim est se solere Officium recitare, aut se hoc Officium recitasse, incertus, an partem omiserit, sed cùm communiter non transiliat Horam nec aliquid omittat, prudenter supponit se nec jam transiluisse vel omisisse, ita *Nav. Az. Suar. Fill. Bonac.* de Horis d. I. q. 6. p. 3. n. 12. *Tamb* in Dec. l. 2. c. 5. §. 3. n. 9., unde etiam *Nav. Bonart. Sanctb.* suprâ, *Laym.* l. 4. T. 1. c. 5. n. 11. *Gob.* in Exp. t. 5. n. 621. *Ills.* suprâ, *Burgh.* cent. 3. cas. 63. *Pelliz* T. 1. Tr. 5. c. 8. n. 99. dicunt talem malè facere, si repetat, ob rationem antè datam. Addunt *Tamb.* & *Gob.* circa omissionem partis, quamvis haberet rationem probabilem judicandi se omisisse talem partem, adhuc tamen non teneri repetere, nisi moraliter certò constet, quòd omiserit, quia ratio illa, quòd quando incepit, communiter non omittat, prævalet omni alteri contrariæ rationi, quæ sit probabilis tantùm, secundùm illam regulam, quòd ex communiter contingentibus sit prudens præsumptio.

1237

ARTICULUS IV.

Quomodo recitanda sint Hora.

“**R** Esp. In recitatione Horarum sequentes circumstantiæ sunt servandæ. I. Ut recitentur juxta præscriptum Breviarii Romani, jussu Pii V. edicti, saltem publicè. Excipe Religiosos, qui habent peculiare

culiare Breviarium Ordinis, & Ecclesias, quæ 200.⁶⁶
 annis ante institutionem Breviarii per Pium V. pe-⁶⁶
 culiare habuerunt: eæ enim sine consensu Episcopi⁶⁶
 illud mutare non possunt. Privatim tamen omni-⁶⁶
 bus, etiam Regularibus, probabile est licere, ex con-⁶⁶
 suetudine, uti Romano, ut docet *Less. l. 2. c. 37. d. 12.*⁶⁶
*Rod. & Sa. v. Horæ. Bon. 10. 1. de divin. off. recit. d.*⁶⁶
1. q. 3. p. 1. n. 1. & 2. Adde, quod, qui eo utitur, ne-⁶⁶
 quidem in choro obligetur ad psalmos pœnitentia-⁶⁶
 les, graduales, officium defunctorum, (excepto die⁶⁶
 animarum) Officium tamen B. V. in choro recita-⁶⁶
 ri debet, ubi est consuetudo. Ita *Fill. & Bon. ex Bulla*⁶⁶
Pii V. & Clementis VIII. Item tenetur ad Litanias⁶⁶
 diebus Rogationum, tum quia sunt pars officii eo-⁶⁶
 die, tum quia peculiaris de ea re est Constitutio. Ita⁶⁶
Bon. l. c. ex Fill. Et si contrarium probabile esse dicat⁶⁶
*Dia. p. 2. tract. 12. R. 42. ex Vasq. item Escob. 1.*⁶⁶
5. E. 6 qui tamen à sententia Vasquii recedit. *Vide*⁶⁶
eundem c. 3. & 5. Quod si autem ex inadvertentia⁶⁶
 vel necessitate, v. g. quia lectiones de festo nullas ha-⁶⁶
 bes, Officium mutes, ita ut dicas de feria, quando⁶⁶
 erat dicendum de Sancto, vel contrà, nullum erit⁶⁶
 peccatum, nec obligatio repetendi, licet consultum⁶⁶
 sit repetere ea, quæ ad proprium Officium pertinent:⁶⁶
 si verò studio idem mutes, aliud sentiendum vide-⁶⁶
 tur, cum ratio non sit eadem: Quanquam quod eo-⁶⁶
 casu venialiter tantum pecces, nec tenearis repetere,⁶⁶
 vel restituere quidquam, eò quod substantia præ-⁶⁶
 cepti sit impleta, probabile esse censeat *Escob. c. 5.*⁶⁶
Dia. R. 3. Item *Caj. Sylv. Binsf. Azor. Valent. Less.*⁶⁶
Fill. & c. citati à *Bon. n. 17.* & *Dia. loc. cit.* contra⁶⁶
 alios multos, quos citat & sequitur *Barbos. Ley. ve-*⁶⁶
ro l. 4. t. 1. c. 5. n. 4. cum *Suar.* limitat, nisi per frau-⁶⁶
 dem quasi, multò longius in multò brevius, v. g.⁶⁶
 paschale mutetur: (licet *Caram.* apud *Dia. p. 7. t. 11.*⁶⁶

R. 6. contra communem sentiat, etiam sic præce-
 ptum impleri, & venialiter tantum peccari, aut
 idem pro libitu toto anno dicatur: quia est gravis
 inordinatio, *v. Trull. 20. v. l. 1. c. 7. d. 14. n. 11.* Ubi
 docet, eum, qui per errorem legit hodie de Sancto,
 qui cras v. g. colitur, posse cras legere de Sancto, qui
 hodie celebratur, ne is hoc anno omittatur; imò ita
 faciendum esse vult *Quintan. t. 8. sing. 10.* Verum
 contrarium rectius tenet *Villalob.* eò quòd præstet
 semel quàm bis errare: idque multis bene confir-
 mat *Lug. Resp. mor. l. 5. d. 8.* Similiter eum, qui per
 errorem vel oblivionem de festo duplici vel semi-
 duplici non recitavit die proprio, posse de eo legere
 primo die non impedito 9. lectionum officio, docet
 idem *Quintan. f. 9.* esse probabile. Verum & hoc
 meritò rejicit *Lug. l. c.* & ipse *Quintan.* contrariam
 sententiam agnoscit probabiliorem. Denique qui
 in aliquibus horis erravit, (legendo v. g. de feria,
 quando erat de festo, vel contrà) agnoscens errorem,
 non debet eum continuare sed reliquas Horas lege-
 re juxta Officium eo die currens, ut in iis saltem
 conformet se toti Ecclesiæ vel communitati, cujus
 est pars, & observet legem, quando potest. *Lug. l. c.*
 2. Pronuntiatio vocalis exterior; ea enim est de
 substantia præcepti. Et si quidem cum socio legis,
 (quod rectè fit & est conforme primæ institutioni
 Ecclesiæ, ac publico orandi ritui; estque licitum,
 etiam si is ad eas non obligetur, nec interiùs atten-
 dat. *Bon. p. 2. §. I.*) ea pronuntiatio adhibenda est,
 ut ab eo exaudiri possis, eumque audire vicissim:
 Sa tamen v. Hora, putat satisfieri, etsi quædam
 non percipias, quæ à socio dicuntur; neque ideo
 aliquid scrupulosè repetendum esse. Si verò solus
 legas, ita legendas esse, ut audire te ipsum possis, do-
 cet *Regin. & Suar.*, sed probabile est, id non
 requiri,

requiri, cum Ecclesia id non præcipiat, ut docet⁶
Azor p. 1. l. 10. cap. 11. quest. 4. Bon. & Dian. resol. 6.
 1. 1. admittitque *Fill. t. 23. n. 117.* pro scrupulosis. Si
 plures duobus recitent officium simul, non debet
 unus unum, alter alterum, tertius tertium versum
 recitare, sed alternatim facto duplici tantum choro,
 si plures sint ex una parte, live pauciores, quia sic
 habet usus & praxis Ecclesiæ. Secus est de lectioni-
 bus, quarum primus primam, secundus secundam,
 tertius tertiam recitat, (imò alicubi consuetudo
 permittit, ut omnes ab uno recitentur) aliis audien-
 tibus. *Bon q. 5. p. 2. §. 1. n. 10 ex Suar. Azor. & Lay.*
 n. 8. addens etiam satisfacere eum, qui lectiones, vel
 orationes, vel capitula, vel responsoria tantum au-
 dit & non recitat. *v. Bon. l. c. Trull. d. 16. n. 17.*

3. Pronuntiatio integra, sine syncopa & abbre-
 viatione verborum & syllabarum, & absque præci-
 pitancia. *Bon q. 3. p. 2. §. 1.* Ex hoc tamen defectu in
 publico facilius peccari potest mortaliter, ratione
 scandali, & severioris præcepti Ecclesiæ, quam in
 privato, *Az. & Fil. n. 208. 209. Escob. Dia. p. 2. t.*
 12. R. 23. Ubi addit, 1. Eum, qui cum tali, qui ulti-
 mas syllabas abscindit, recitat officium, satisfacere
 officio suo, nec teneri repetere. 2. Quando in cantu,
 propter nimiam celeritatem & abscissionem sylla-
 barum, (vel alia de causa) audientes non possunt
 verba percipere & attendere, ordinariè tantum esse
 peccatum veniale, neque obligari ad iteratam reci-
 tationem Officii, nisi adsit contemptus, vel grave
 scandalum, seu notabilis corruptio & deformatio
 verborum, in toto cantu. *v. Dian. l. c. Syl. & Trull.*
 n. 4. ubi ex *Navar. Azor, Less. & Palao tr. 7. disp.*
 2. punct. 3 n. 9. negat satisfacere eos, qui cum sociis
 recitant ita festinanter, ut nondum expletis à socio
 verliculis, ipsi incipiant, quia pars, quæ anticipatur,

“non communicatur cum socio, qui eam audire ne-
 “quit: Excusat autem ex *Nav. Sa, & Suar.* surdum,
 “qui alios in choro canentes non intelligit, nec sequi
 “potest.

“ 4. Pronuntiatio continuata unius Horæ: si au-
 “tem interruptio notabili tempore, sine causa fiat,
 “erit tamen veniale tantum, ut ait *Fern Lay. n. 7. &*
 “*Less d. 10.* quia singuli psalmi suam completam
 “significationem habent: si iusta ex causa fiat, nulla
 “culpa erit, nec repetenda priora. Quod verum est,
 “etiam si animo repetendi interrupisses: consilii ta-
 “men est, si interruptio longa esset, repetere ab ini-
 “tium psalmi vel nocturni: imò probabile est, no-
 “cturnos singulos separatim, saltem intra trium ho-
 “rarum spatium dici posse, (quod certum videtur, si
 “iusta causa concurrat) quia secundum quosdam
 “antiquitus ita fiebat, ut docet *Fil. c. 6. & Bon. p. 3.*
 “*n. 11. & 12. Esc. & c.* Addit *Quint. s. 3.* lectiones,
 “five tres sint five novem posse absque culpa gravi,
 “sine causa, & cum hac, absque ulla culpa dividi à
 “psalmodia ejusdem Matutini. Divisio autem Ma-
 “tutini à Laudibus, non dicit interruptionem Offi-
 “cii; unde privatim fieri potest sine causa. *Dia. p. 5.*
 “*t. 14. R. 48. ex Fil. Sanch. & c.* Item *Trul. d. 11. n. 6.*
 “ 5. Ne invertatur ordo Horarum, absque iusta
 “causa: quòd si tamen fiat, erit tantum veniale, quia
 “ordo iste, saltem extra chorum, non est sub præce-
 “pto, nisi secundariò & tanquam circumstantia mi-
 “noris momenti. Quòd si autè per inadvertentiam,
 “vel ex iusta causa mutet, v. g. ut amico vel ægro,
 “qui tecum legere cupit, satisfacias, nullum erit pecc-
 “catum; vel si in choro dicantur posteriores Ho-
 “ræ, cum tu necdum dixeris priores; vel si inter o-
 “randum advertas te aliquid omisisse, vel priorem
 “Horam nondum dixisse; perges enim, & supple-
 bis

his in fine. Similiterque, si causa vel necessitas instet⁶⁶
 Horas dicendi, potes dicere Laudes, dilatis lectioni-⁶⁶
 bus vel aliquo simili, quod ad manus non est. v.⁶⁶

Bon. p. 4.

6. Ut, nisi iusta causa excuset, dicantur tempo-⁶⁶
 re præfixo à jure, vel consuetudine; quæ nunc ob-⁶⁶
 tinuit, ut Matutinum & Laudes absoluto Comple-⁶⁶
 torio in Ecclesia, horâ circiter quartâ, & secundum⁶⁶
 Bon. etiam tertiâ dicantur: & hyeme quidem,⁶⁶
 mediâ horâ ante Solis occasum dici posse, ait Fil.⁶⁶
 ex communi sententia, cum etiam privilegium qui-⁶⁶
 busdam concedatur, ut horâ ante occasum dicant:⁶⁶
 Quod tamen non est signum, id sine privilegio fieri⁶⁶
 non posse, quia talia sæpe dantur ad tollendos scru-⁶⁶
 pulos & dubia, quæ sequuntur ex varietate opi-⁶⁶
 nionum. Juxta eandem sententiam non peccabit,⁶⁶
 ait Bon. qui Primam, Tertiam, Sextam & Nonam,⁶⁶
 duabus vel tribus horis post ortum Solis dicit, tum⁶⁶
 quia est moderata & consueta postpositio; tum⁶⁶
 quia tempus à jure præscriptum magnam latitu-⁶⁶
 dinem, teste consuetudine, habet: erit tamen ve-⁶⁶
 niale, Matutinum, sine causa ad Vesperum differre,⁶⁶
 vel ante prandium, sine causa Vesperas & Comple-⁶⁶
 torium dicere, quia hæc est insueta inversio. In⁶⁶
 Quadragesima autem Vesperæ legi possunt priva-⁶⁶
 tim post prandium, cum rubrica Breviarii, feria⁶⁶
 IV. Cinerum non imponat præceptum. Nav.⁶⁶
 Sanchez, Trull. d. 18. n. 6.

Dixi, sine causa: quia si iter, aliave causa urgeat,⁶⁶
 secundum Cajer. & alios, omnes Horæ manè dici⁶⁶
 possunt, usque ad Vesperas inclusivè. Denique ad⁶⁶
 vitandum mortale, sufficit dici omnes à media no-⁶⁶
 cte, usque ad alteram mediam noctem; præterquam⁶⁶
 quòd Matutinum pridie possit anticipari. Quòd si⁶⁶
 intra dictum tempus quis Horas non dixerit, pec-⁶⁶
 cavit

"cavit quidem, non tamen tenetur postmodum di-
 "cere, quia sunt onus affixum diei; etsi supplendo
 "possit, secundum quosdam, restitutionem subter-
 "fugere, eò quòd rependat æquale. *Molfes. 3. to. 2.*
 "idem *Major. Palud. Ledesma. &c.* apud *Henr. l.*
 "13. c. 13. *Bon. 9. 5. p. 2. n. 5.* ubi dicit, eam sen-
 "tentiam esse probabilem, citatque pro ea *Suar. &*
 "*Fill.* sed malè, quia hi vel loquuntur tantum de
 "primo medio anno; vel spectato solo jure naturæ,
 "& secluso jure positivo. Expressè autem eam sequi-
 "tur *Quintan. s. 6.* vocatque veriore contrariam.
 "Vide etiam *Dia. p. 2. tr. 12. R. 24.*
 " 7. Ut devotè, & cum attentione interna, vir-
 "tuali saltem, recitentur, sive ea ad Deum fit, sive
 "ad sensum verborum, sive, ut ait *Caj.* ad verba so-
 "lùm: Quam postremam sufficere, rectè notat *Less.*
 "*l. 2. c. 37. n. 69. & seqq.* supposito tamen animo
 "orandi & vacandi Deo: unde attentionem confu-
 "sam, saltem ad Deum, & ad verba includit, cum
 "alioqui attentio præcisè ad sola verba, nihil ab ex-
 "terna attentione differre videatur. Ita communi-
 "ter contra *Nav. Sylv. & Kôn.* qui nullam attentio-
 "nem internam requirunt, sed tantum externam,
 "quæ excludat omnem actionem impossibilem
 "cum attentione interna, licet animo voluntariè
 "inter ea distraharis: Quæ sententia secundum *Lay.*
 "*n. 10. & Less. n. 3.* non est improbabilis; & utilis
 "cum scrupulosis, tum Confessariis, ne beneficiatis
 "sine attentione Horas recitantibus, imperent resti-
 "tutionem fructuum, partim ob Doctorum aucto-
 "ritatem, partim quòd hoc præcepto tantum ma-
 "teriales quædam preces, earumque externa pro-
 "nuntiatio (per quam, sicut per hymnos organo
 "cantatos, à Deo aliquid Ecclesia potest impetrare)
 "præcipi videantur; devotio verò tanquam finis
 præce-

præcepti extrinsecus ad ejus substantiam non pertineat: Verùm nostra sententia est communior, & probabilior, & probatur: sine attentione enim interna, nulla est oratio; ergo hoc ipso, quòd sub mortali ad orationem obligaris, sub mortali item ad aliquam attentionem ex prædictis obligaberis. Nec refert, quòd Ecclesia non possit per se actus internos præcipere; potest enim eos præcipere, ut sint necessarii ad actus externos debite præstandos, ut sint actus virtutis: Quo modo cum possit præcipere Confessionem, potest etiam contritionem. Dixi, cum attentione interna, virtuali saltem: et sic enim melior sit actualis, sufficit tamen virtualis; quàm Bon. & alii communiter dicunt manere ex actuali, quamdiu non revocatur expressè vel tacitè per distractionem voluntariam vel actionem cum debita attentione impossibilem. Unde licet involuntariè distraharis, virtualiter tamen attendis, 1. Si in genere intenderis Officium dicere modo consueto, vel animo laudandi Deum, vel satisfaciendi tuo muneri. 2. Si cum confusa aliqua apprehensione & proposito, opus consuetum faciendi recites, vid. Bon. q. 3. p. 2. q. 2. n. 21. & seqq. Ex dictis resolves.

I. Is qui dubitat ob evagationem mentis, an aliquid omiserit, si probabilem conjecturam habeat se dixisse, vel quia proposuit initio attendere, vel quia se reperit in fine v. g. psalmi, præsumere potest se dixisse, si ex libro vel memoria cæteroqui non errare solita, dixit: proindeque melius erit, si non reperat, ad vitandas anxias consuetudines & scrupulos, & ut totum Officium sine perturbatione decurratur; Ita Binsfeld. c. 11. d. 13. Lay. l. 4. tr. 1. c. 5. n. 11.

II. Qui sponte distractus nullam harum attentionum

tio-

tionem habuit, graviter peccavit, teneturque se-
 cundum sententiam communem Horas repetere,
 nec fructus facit suos, quia non fecit opus præce-
 ptum, quod erat, ut devotè oraret *Sot. Na. Reg.*
Fern. Suar. Bon. & Trull. l. 1. c. 7. d. 17. n. 6. ubi
 ex *Nav.* addit, non excusari à mortali eum, qui
 recitationem Horarum ita differt, vel ita se com-
 ponit, ut advertat se somno præoccupandum: v.
 g. si Completorium vesperi reservet dicendum in
 lecto, sciens se tunc somno solere obrui: Quidam
 tamen Doct. paulò antè citati negant eo casu neces-
 sariam esse repetitionem, eò quòd substantia ope-
 ris sit impleta, absque circumstantia devotionis.
 Multòque magis ac probabiliùs iidem negant obli-
 gationem restitutionis: eò quòd ad illam tantum
 teneantur, qui officium omiserunt, non qui di-
 stractè dixerunt, v. *Bon. l. c. Less. n. 68. Lay. &*
Dia. t. de Horis R. 1. & 2. Esc. t. 5. E. 6. c. 3. n. 62.
 III. Cum recitatione Officii conjungere actio-
 nes, quæ notabiliter non impediunt, (v. g. indu-
 endi, abluendi) veniale est, si fiat sine causa, aliàs
 nullum. *Escob. c. 7.* Qui verò advertenter occupa-
 pat se aliquâ re impossibili cum attentione in-
 terna, v. g. scriptione, lectione &c, graviter pec-
 cat & præcepto non satisfacit; atque adeo tenetur
 repetere. *Nav. Suar. Bon. Trull. n. 7. v. infra l. 5.*
c. 2. dub. 7.

A D D E N D A.

1238 Q. 197. Quâ linguâ recitanda sint Hora. R.
 Quoad substantiam satisfacit, si recitentur he-
 braicâ, græcâ vel latinâ, uti tenent omnes, teste
Hurt. de Resid. T. I. R. 7. subref. 7., quia hæ linguæ
 sunt doctrinales: Peccari tamen apud nos veniali-
 ter

ter, putat *Castrop.* T. 7. d. 2. p. 2. n. 14. & addit fore mortale, si fiat aliquoties, quia est contra Ecclesiae latinae consuetudinem; *Hurt.* innuit tunc peccari venialiter, si ob defectum intelligentiae desit perfecta expressio. Quod attinet ad linguas alias, putat *Hurt.* non peccare eum, qui recitat linguâ vulgari, ubi Biblia vulgaria permittuntur, quia adhuc quoad substantiam est eadem oratio, nec invenitur expressa prohibitio Ecclesiae circa hoc, qualis tamen est circa Missalia & Missas, ne linguâ vulgari imprimantur.

Q. 198. Ex quo Breviario Officium sit recitandum. R. 1239

§. I. Ex proprio suae diocœsis aut sui Ordinis, vel si utatur Romano, ex illo, quod recognovit *Vrb. VIII.*: Putat tamen *Tamb.* in Decal. l. 2. c. 5. §. 2. n. 3. aliquem adhuc posse recitare ex antiquo *Pii V.* vel *Clementis VIII.* quia *Vrb.* expressè addit in bulla, *nolumus tamen his litteris Breviaria & alia prædicta, quæ impressa sunt hætenus, prohiberi, sed indemnitati omnium consulentes, tam typographis & bibliopolis vendere, quàm Ecclesiis, Clericis aliisque retinere, atque iis uti Apostolicâ benignitate permittimus & indulgemus.* Unde non video, cur dubitet *Gob.* in Exp. T. 5. n. 601. in app., dicens quod *Urban.* graviter vetet, ne hymni etiam privati dicantur, nisi correcti, id enim non vetat, sed tantum vetat, ne imposteriorum edantur incorrectè, & si edantur post 25. Jan. 1631., hoc ipso prohibet.

§. II. *Nav. Rodrig. & Bonart.* l. 2. c. 12. m. 2. dicunt posse aliquem, v. g. Monachum, scilicet dicere Maturinum ex Romano, reliqua ex proprio Breviario, sed *Gob.* n. 598. meritò contradicit, quia sic fit confusio contra formam orandi præscriptam: si ta-

1240

Si tamen quis habeat duo beneficia in diversis diocesis, potest, ubicunque sit, uti vel Romano vel proprio alterutrius Diocesis, quo volet: imò secundum *Neuss.* potest partim ex uno partim ex altero sumere, v. g. Lectiones proprias; & hoc probabile esse agnoscit *Gob. n. 599.*, quia per id non fit confusio.

1241 §. III. Plures cum *Tamb. n. 33.* dicunt eum peccare mortaliter, qui obstrictus & potens recitare more Romano vel Diocesis suæ, recitat, etiam unico die, more alienæ diocesis, quia *Pius V.* expressè dicit eum non satisfacere, *qui sua Ecclesia orandi formam non custodit*: Negant tamen hoc *Nav. Regin.* aliique cum *Diana p. 2. T. 12. R. 10.* quia hæc videtur esse parva mutatio, unde si quis obstrictus recitare more suæ Ecclesiæ recitet privatim uno vel altero die, imò secundum *Sc* si recitet quodcumque volet more Romano, non peccat, quia conformat se Ecclesiæ omnium Matri, *Tamb. supra.* De Religiosis tamen plerique id negant cum *Tamb. n. 38.* contra *Dianam supra*, quia hi vi professionis suæ tenentur ad ritum sui Ordinis. abstrahendo ab omni diocesi. An verò possit Religiosus, v. g. Carmelita, aut alius Sacerdos secularis recitare ex Breviario Benedictino, dissentiunt *Diana p. 7. T. 11. R. 8.* & *Caram. in Theo. fund. à n. 2505.* & iterum à n. 2513. Item si non haberet nisi Breviarium alieni ritus, v. g. Carmelita Benedictinum, an teneretur ex hoc orare, fusè discutit *Gob. à n. 603.* & iterum n. 624., qui cum aliis negat teneri, sed probabile est teneri, quia videtur adhuc implere substantiam præcepti.

1242 §. IV. Quamvis *Vrb. VIII.* statuat nemini licere Breviarium &c. imposterum imprimere, nisi facultate in scriptis acceptâ à locorum Ordinariis, cujus

cujus facultatis exemplum etiam initio vel fine vult
 adjici, prohibens Breviaria impressa sine prædicta
 facultate, tamen Breviaria, quæ ista non habent in
 se impressa, non videntur ideo esse prohibita, nam
 poena prohibitionis tantum imponitur Breviariis
 sine facultate Ordinarii impressis, ex hoc autem,
 quod omittatur testimonium vel impressio illius
 facultatis, aut etiam Bullæ *Vrbani*, non sequitur
 esse impressa sine facultate, imò si præferant titulum,
 Breviarium &c. *Vrbani VIII. auctoritate reco-*
gnitum, & edita sint in loco Catholico, præsumen-
 dum est adfuisse facultatem, quia imprimens præsu-
 mi non potest id sub gravibus poenis injunctum ne-
 glexisse, aut certè dicendum est Bullam *Vrbani* in
 eo rigore non fuisse receptam, aut jam defuisse eum
 rigorem, postquam Breviaria toties ad normam
 primæ impressionis Romanæ sunt recusa.

Q. 199. *Quale Officium sit recitandum.* R. 1243

§. I. Generatim loquendo recitari debet pro-
 prium, id est, ex Breviario, quo tenetur orare, & de
 die, quâ orat; & eo ritu, qui præscribitur. Ritus
 duplex & semiduplex habet utrasque Vesperas: sim-
 plex incipit à primis Vesperis in Capitulo & claudi-
 tur cum Nona; similiter B. Virginis in Sabbatho;
 simplex & de Sabbatho habent in Matutino psalmos
 feriales, reliqua sunt festiva, uti in semiduplicibus:
 Feria habet totum à Matutino ad Completorium
 inclusivè: Vigilia à Matutino clauditur cum Nona:
 De B. Virgine in Sabbatho fit semper extra Adven-
 tum & Quadragesimam, nisi occurrat Vigilia, 4. tem-
 pora, vel Festum 9. lectionum, aut nisi fiat de Do-
 minica alioquin omittenda.

§. II. Omnis Clericus, sive regularis sive sæcula- 1244
 ris existens etiam pluribus annis alibi tanquam ad-
 vena, potest recitare Officia, quæ recitaret in patria
 sua,

Rr

sua,

sua, v. g. de Reliquiis, Dedicacione, Patronis, *Suarⁱ Quintanad. Gob.* in Exp. T. 5. n. 635. Si mutet domicilium, potest compensare omnia in priore loco, quamvis præterierint in secundo, *Gob.* n. 649.

1245 §. III. Officia uni Ecclesiæ concessa non possunt per Episcopum extendi ad aliam Ecclesiam, uti decrevit *Vrb. VIII.* apud *Stoz* L. 1. p. 3. n. 390. ; probabile tamen esse putant *Tancredi & Tamb.* in Decal. L. 2. c. 5. §. 2. n. 35., posse Episcopum vel Prælatum regularem dare licentiam recitandi Officium privatim in alio ritu.

1246 §. IV. Non licet recitare Officium de sancto, nisi sit in Breviario *Pii V.*, vel à Papa aut S. Congreg. concessum, *Stoz* suprâ. Vide tamen dicenda n. 1260. Omnes verò diocesani licitè celebrant omnia Festa, quæ celebrat eorum Ecclesia Cathedralis, *Gob.* n. 650. in app. §. Lit. M. Et ejusmodi Diocesana possunt Romano translato recitari etiam à Regularibus exemptis utentibus Romano Breviario ; hi tamen non obligantur ad Festa diocesana, nisi sint Patronorum & universalia, *Castrop. Tamb.* n. 5. *Stoz* n. 386. *Gob.* à n. 627.

1247 §. V. Quando permittitur fieri Officium aliquod per ditiones subjectas Cæsari, per has intelliguntur etiam Urbes Imperiales, quia de iis dicit Cæsar, *Nostra & Imperii Vrbs*: Item omnes Provinciæ, Ditiones & loca, quæ propriè sunt feuda Imperii, est enim Cæsar illorum omnium Dominus directus, *Gob.* lit. R. & seqq.

1248 §. VI. De *S. Ignatio* recitari potest in Societate *JESU* sub ritu semiduplici omni septimanâ extra Adventum & Quadragesimam, die non impeditâ Festo duplici vel semiduplici: Docuit quidem *Gob.* in Append. 4. non impedire rationem Vigiliæ, nisi Natalis Christi, Epiphaniæ & Pentecostes, sed Sacra
Con-

Congreg. 20. Martii 1706. decrevit id non esse concessum in feriis quatuor Temporum, nec in Vigiliis sine cum sine absque jejunio, nec in feria 2. Rogationum, nec in ea feria, in qua secundum Rubricas est reponendum Officium Dominicæ. Addit tamen Gob. eum, qui non advertisset primo die libero, post sequenti, etiam ubi institutum est à Superioribus, ut primo die libero fiat; congruum tamen est, ut si eâ septimanâ sit futurus, expectetur dies etiam à Festo simplici liber, ne hoc amittatur: plerique autem in Sabbato non legunt de S. Ignatio, sed de B. Virgine, quamvis etiam tum de S. Ignatio videantur posse legere, cum non excipiatur, sed cultus B. Virginis præferendus est cultui S. Ignatii.

§. VII. In Bulla beatificationis *Stanislai Kostka* habetur, quòd in singulis Ecclesiis Societatis JESU, Missæ de Beato etiam à Sacerdotibus quibuscunque eo die ad Ecclesias confluentibus celebrari & Officium recitari valeat. Vide Gob. T. 3. post n. 696. in app. Lit. T. & V. Judicarunt etiam viri prudentes posse Sacerdotem sæcularem in templo Societatis legere Missam de B. *Aloysio* incidente in Dominicam, quia valet regula generalis, quòd aliquis possit se accommodare ritui Romano illius loci, in quo est; nec regula distinguit de Sancto aut Beato. Non poterit tamen talis Sacerdos de eo legere Horas.

1249

Q. 200. Quid præterea circa mutationem Officii sit addendum. R. Ante omnia, notandum est decretum S. Congregationis.

1250

Sacra Rituum Congregatio declaravit & decrevit, non potuisse post Bullam Pii V. de Breviario Romano, neque posse locorum Ordinarios, tam sæculares quàm Regulares, addere Kalendariis, etiam propriis, Sanctorum Officia, nisi ea dumtaxat, quæ Breviarii Romani Rubricis, vel Sacra

Rr 2

Rituum

Rituum Congregationis, seu Sedis Apostolica licentia conceduntur: neque propria auctoritate, quovis pretextu, mutare ritum, qui habetur in Calendario Romano, seu Rubricis Breviarii, in altiorum ritum; neque extendere concessa Officia de loco ad locum.

Item vetuit & prohibuit celebrari per totam civitatem vel Dioecesim, etiam de cuiuscumque Ordinarii auctoritate, Festum cum Officio, eò quòd in loco adsit Ecclesia Parochialis vel Regularis, vel Abbatialis, aut aliqua Reliquia; sed tantum in ipsius Sancti Ecclesia titulari, seu ubi asservatur corpus, aut insignis Reliquia, & non alibi.

Insignes autem Reliquias declaravit esse, caput, brachium, crus, aut illam partem corporis in qua passus est Martyr, modò sit integra, & non parva, & legitimè ab Ordinariis approbata.

De Sanctis Episcopis locorum, Martyribus, civibus, & aliis Festis, de quibus in Calendario Romano, seu Rubricis Breviarii nihil habetur, uti etiam de Beatis nondum canonizatis, nihil propria auctoritate constituatur, sed omnino consulatur Sacra Rituum Congregatio.

Decretum quòque nuper editum super electione Sanctorum in Patronos, & impressum, omnino servetur.

Et hæc omnia decrevit, statuit, & mandavit, innovando pœnas Constitutionis Pii V. respectivè.

Facta demum relatione horum Decretorum Sanctissimo D. N. Urbano Papæ VIII. ea laudavit & approbavit, atque ab omnibus ubique sub prædictis pœnis servari præcepit, necnon in novis Breviariis de mandato Sanctitatis suæ imprimendis, apponi iussit. Præterea notanda sunt seqq.

§. I. Certum est non satisfacere, qui pro Officio diei

diei Palmarum recitat Officium paschale, uti constat ex hac prop. 34. ab *Alex. VII.* damnata, *In die Palmarum recitans Officium paschale satisfacit præcepto.* In illa autem damnatione nihil directè dicitur de ulla alia mutatione, unde manet dubium, an dies Palmarum ponatur exempli causâ, ita ut comprehendat quemlibet, aut saltem similem alium diem, quod videtur probabilius; vel an intelligatur determinatè de ipso die Palmarum, in quo celebratur Passio Domini: Circa alia Officia 18. AA., inter quos *Gavant. Bonac. Tolet. &* alii apud *Cassop. T. 7. d. 2. p. 2. n. 17.* docent eum, qui scienter mutat Officium huius diei in aliud, peccare graviter & non satisfacere, quia opus hac die ab Ecclesia præscriptum sunt hi psalmi, hæ lectiones &c. & forma tali die determinata à *Pio V.* est præscripta veluti substantia rei præceptæ, uti argumentatur *Stoz* l. 1. p. 3. n. 388. & 397. E contrâ docent AA. facile 50., viri sapientiâ & pietate celeberrimi, inquit *Gob.* in Exp. T. 5. n. 869. inter quos magis nominati communiter recensentur 34., 17. dicit se inspexisse *Gob.* n. 861., videlicet *S. Anton. Silv. Caj. Sot. Tabien. &c.* Et post Bullam *Pii V. Zerol. Sa, Graff. Az. Less. Becan. Caram. Dian. Leand. Binsf.*, qui id doccant, qualecunque sit Officium, in quod mutetur. Accedunt nunc recenter *Du Bois* ad prop. 34. damnatam & *Carden.* in 1. Crisi d. 33. n. 42., qui dicunt hanc sententiam esse probabilem, quamvis *Carden.* n. 76. dicat priorem esse probabiliorem: Ratio posterioris sententiæ est, quia videtur impleri substantia, cum orentur 7. Horæ, uti communiter orantur ab Ecclesia, & negligitur tantum modus seu ritus accidentalis. *Nec refert*, quòd fiat ad libitum & in fraudem, quia adhuc non videtur esse magna mutatio quoad substantiam. Non esse autem

mortale, si fiat pro libitu, sed raro, v. g. bis aut ter, docent *Nav. Arag. Mirand. Rodrig. Graff. Onuph. Sanch.* in Conf. l. 7. c. 2. d. 25. Nec distinguunt inter longum & breve Officium, solenne & feriale; quibus assentitur *Tamb.* in Decal. l. 2. c. 5. §. 2. n. 21., excipiens solum paschale, Item *Escob.* excipiens solum paschale & pentecostale: atque hanc sententiam dicit se decies in scholis docuisse *Gob.* n. 884.: *Bass.* tamen *Torres, Regis.* dicunt tunc peccari mortaliter, si fiat in fraudem ratione notabilis quantitatis minoris; in quo etiam consentit *Moya* T. I. tr. 2. d. 2. q. 3. Item si fiat cum gravi inordinatione, uti si quis in Natali Domini recitaret de Passione, nam modum illum, ut nempe non sit nimia difformitas Officii à die, quo recitatur, putat *Carden.* n. 106. præcipi ab Ecclesia, & conatur evincere ex damnatione prop. citatæ, quia fundamentum damnandi videtur fuisse difformitas Officii cum tempore, non enim ideo tantum esse damnatam, quia Officium Paschale est minus, probat *Caram.* in Th. fundam. n. 248 I., sicuti qui vovisset audire Missam die Palmarum, satisfaceret audiendo Missam longè breviorē, v. g. de Domina: & quamvis illa conformitas cum tempore sit tantum modus, tamen illum intendit Ecclesia veluti quid substantiale. His tamen non obstantibus fatentur *Carden.* n. 108. & *Gob.* n. 868. manere probabile, quòd mutatio Officii in aliud minus sit tantum venialis, exceptà mutatione in Paschale vel Pentecostale, quia hæc non sunt, uti ex præcepto & consuetudine Ecclesiæ recitari debent, his enim temporibus quasi per dispensationem indulgetur Officium minus solito, *Carden.* n. 89.

1251

§. II. Omnes communiter, etiam primæ sententiæ AA. docent cum *Stoz* suprà, si quis per errorem

rem inculpatum orarit unum Officium pro alio, non teneri quicquam reperere: putat tamen *Abelly*, si quis loco officii Dominicæ recitasset de Festo, teneri compensare ex primo Nocturno Dominicæ novem psalmos, ne tam notabilis pars Officii intermittatur, sed obligationem illam negat cum aliis *Carden. n. 73.*, quia quamvis minùs recitarit, tamen recitavit Officium, quale communiter recitatur in Ecclesia, adeoque implevit substantiam præcepti. Si quis autem Officium semiduplex recitaret subritu duplici, multò minùs peccaret graviter, *Gob. n. 607. contra Lezan. & Neusser*, Ratio est, quia non repugnat graviter fini legis, cum Officium non sit notabiliter difforme, nec sit inusitatus modus recitandi in Ecclesia.

Q. 201. *Quanam censeantur iusta causa officii sine peccato mutandi.* R. Enumerantur sequentes,
 1. Si habeas peculiarem devotionem erga aliquem Sanctum aut ad peculiare Festum, *Onuph. Laym. l. 4. T. 1. c. 5. n. 3.*; sed id communiter non sufficit, quia optima devotio est se conformare præscripto Ecclesiæ.
 2. Si existas alibi, ubi sit Officium diversum à tuo, *Laym. Bonac. Gob. in Exp. T. 5. n. 602. & 911.*; quod etiam dicit *n. 605. cum Tamb. & Stoz. l. 1. p. 3. n. 386.*, quamvis non diu sed peregrinando alibi existas, imò si destinaris cras esse alibi, putat *Tamb. in Decal. l. 2. c. 5. §. 2. n. 25.* te posse hodie dicere Vesperas & Matutinum secundùm illud alterum Officium; Item, si in patria tua fuisset translatum Officium, & postea esses alibi, ubi celebratum est, secundùm *Tamb. n. 26.*, quamvis posses, tamen non tenereris illud reassumere, sed posses te accommodare huic loco; Item, si heri recitasti Matutinum de feria, & cras venias ad locum, ubi est Festum, secundùm *Lugo & Gob. n. 644.* poteris pergere de hoc

Rr 4

Festo

- 1254 Festo orare 3. Si habites cum Religiosis, vel obeas exercitia apud illos, putat *Gob.* à n. 636. te posse orare de Sanctis in ea domo tunc occurrentibus. 4. Si sis Capellanus Monialium, poteris orare de Sancto, de de quo agunt Moniales, & de quo debebis Missam legere, ut sic Officium tuum concordet cum Missa: Imò Capellanus talis videtur æquiparari beneficiato, qui potest recitare Officium Ecclesiæ cujuscunque, in quo habet beneficium, *Quintanad. Tamb.* n. 32. &
- 1255 37. *Stoz* n. 386. *Gob.* à n. 625. 5. Si velis compensare Officium omissum, *Gob.* n. 638. 6. Si multum processeris in Officio indebito, poteris continuare errorem, si velis, *Quintanad. Caram. Gob.* n. 642., quamvis melius sit non continuare. 7. Si sit necessitas repentina studendi, concionandi, docendi &c., putant *Nav. & Sanch.* in *Consl.* 7. c. 2. d. 25. te posse præoccupare brevius officium: imò *Tamb.* n. 20. absolute dicit rationem studii sufficere ad mutandum: Addit *Pharr.* si sis Religiosus, te posse Officia longiora anticipare diebus, quibus abundas tempore, & breviora reservare in tempus occupandum Concionibus vel audiendis Confessionibus, sed *Gob.* meritò hoc non omnino approbat. 8. Ut adjuvet nescientem orare vel infirmum vel defessum, *Sanch.* Et universaliter dicunt *Tamb.* n. 27. & *Stoz* n. 386., si ex causa recites cum socio, te posse cum ipso recitare Officium, si habeat diversum à tuo. 9. Si facias iter longum & necessarium, nec commodè possis legere ex Breviario, *Sily. & Onuph.* dicunt te posse orare Officium, quod memoriâ tenes; *Tamb.* absolute dicit iter esse causam justam. Quidquid sit de quibusdam ex his causis, puto gratius esse Deo & magis meritorium, ut, quantum fieri potest, semper oretur Officium præscriptum.

1257 Q. 202. Quid observandum sit circa Officium
Dedi-

Dedicationis, Patroni, Titularis, & Sancti, de quo habentur Reliquia. R. Seqq.

§. I. Præter propriæ Ecclesiæ Dedicationem cum Octava, celebrari debet Dedicatio Ecclesiæ Cathedralis, in civitate quidem cum octava, in diœcesi sub ritu primæ classis sine octava: Putat autem *Gav.* Regulares non nisi ex congruentia teneri orare de Dedicatione Cathedrali, idque sine octava, è contrâ *Neuss. & A. Tamb.* apud *Gob.* in *Exp.* t. 3. n. 696. app. 3. litt. O., dicunt teneri etiam ad octavam, sed quoad Societatem *JESU*, testatur quidem *Gob.* non esse praxin in Germania, nisi, ut faciant de Dedicatione Cathedrali sine octava, sed Coloniz saltem est praxis jam à multis annis, ut fiat etiam cum Octava. Quòd si eodem die incidant Dedicatio propria & Cathedralis, *Gav.* putat agendum esse de propria cum commemoratione Cathedralis.

§. II Ad Officium de principali Patrono loci tenentur omnes, etiam Regulares *Castrop. T. Tamb.* apud *Gob.* t. 5. n. 627.; sed hi non tenentur ad octavam ejusdem; posse tamen illam habere, docet *Cuyetus* apud *Gob.* n. 629. Nec Regulares tenentur ad Festa minùs principalium Patronorum, *Barb. A. Tamb.* apud *Gob.* n. 85.; laudabile tamen est, si recitent etiam de his, *Gob.* n. 78. 79. 81., maximè si populus à servilibus abstineat, *Gav. Lohner.* Neque videtur Regularibus esse prohibitum plures Patronos sub ritu 1. vel 2. Classis & cum octava celebrare, *Lohn.*

§. III. Festum titolare, est Festum illius Sancti, à quo Ecclesia habet titulum sive denominationem, estque I. classis cum octava, *Gav.* In quotidianis autem suffragiis est obligatio faciendi commemorationem, & de Patrono, & de Titulari, si sint diversi, uti esse possunt, nam *SS. Trinitas* potest esse titulus

Ecclesiæ, non tamen potest esse Patrona, *Cap. l. 5. c. 18. Lohm. Nec obstat*, quòd Rubrica dicat fieri debere commemorationem de Patrono *vel* Titulari, *nam* *Tò* *vel* tantùm significat fieri debere primo loco post Apostolos *vel* de Patrono *vel* de Titulari, prout ordo & dignitas exiget, supponit autem fieri debere de utroque, uti rectè *Lohm. p. 2. t. 2. §. II. n. 3.* Et quando dicitur Patronum in commemoratione præferri debere Titulari, hoc intelligendum est, si in pari gradu sint constituti, v. g. uterque Martyr.

1260

§. IV. Duplex Officium fit de Sancto, cujus habetur Reliquia approbata insignis, uti sunt caput, brachium, crus, *vel* pars, in qua passus est Martyr, modò sit integra & non parva, uti habet decretum S. Congreg. relatum n. 1250.; censetur autem adhuc esse integra pars, licèt pluribus fragmentis constet, si per unionem artificialem ita copulentur, ut appareat integra, *Quartus, Lohner.* Et circa Officium propter Reliquias emanaverat aliud etiam decretum 19. Oct. 1691. à S. Congreg. sub *Inn. XII.*, non posse Officium fieri de Sancto, cujus insignis Reliquia habetur, nisi Sanctus ille esset descriptus in Martyrologio Romano, nisi à S. Sede specialiter concessum esset, sed Procurator generalis Societatis *JESU* rescripsit decretum illud esse subtractum è typographia Apostolica, adeoque censeri tacitè revocatum, ac ideo Coloniae ab anno 1693. in templo Societatis *JBSU* iterum legimus de *SS. Constantio & Fausto*, quamvis hi Martyrologio Romano inscripti non sint.

1261

§. V. Quando dicitur, quòd in sola Ecclesia, in qua est Reliquia, recitari possit Officium, non est sensus, quòd intra ipsam Ecclesiam recitari debeat, sed quòd illis solis liceat recitare, qui sunt adscripti
tal

tali Ecclesiæ, Neuss. Gob. t. 3. n. 696. app. 4. litt. h.

Q. 203. *Quid agendum sit, si duo Sancti, quorum Festa incidunt in diversa tempora, sint Patroni aequè principales ejusdem Ecclesiæ.* R. Casus potest esse hic, si aliqua Ecclesia sit consecrata aequè principaliter sub invocatione S. Andrea & S. Iacobi, an de utroque suis temporibus dici possit Officium cum octava. Pro parte negativa est, quòd Rubricæ permittant unum tantum principalem celebrari, nam Gav. in Rubr. Breviarii f. 3. c. 12. n. 3. ait, *dantur plures Patroni loci &c. è quibus unus debet esse principalis, alii minùs principales.* item n. 6. *si Patroni plures seu Titulares concedantur..... Officium quidem singulorum duplex erit, sed octava non conceditur, nisi Festo principalis Patroni & principalis item Titularis Ecclesiæ.* Eadem habet Arnaudus in thes. Sacror. rituum t. 2. p. 1. t. 12. à pag. 336. item Quart. apud Pasq. de Sacrif. q. 258. Sed videtur dicendum, quòd licet ordinariè unus tantum sit principalis Patronus, possint tamen esse plures, Gav. enim l. c. addit, *titulus Ecclesiæ solet esse unicus, sed tamen potest esse etiam plurium SS., ut apud nos Romæ SS. Blasii & Caroli, in quo duo Festa celebrantur.* Similiter Pasq. n. 5. dicit posse esse plures Patronos principales: & n. 8., si plures sint Titulares aequè principales, posse de pluribus fieri Officium cum octava: unde Romæ, inquit, *in nostra Ecclesia celebratur duplex festum 1. classis, utrumque cum octava, duorum Titularium, nempe S. Andrea Apostoli & S. Sebastiani: non enim est ratio, cur de uno celebraretur & non de altero.*

Major difficultas est, an utroque Festo sint in templis Societatis JESU Indulgentiæ plenariæ, nam vi Bullæ Pauli V., quæ habetur in Supplem. Instit.

1262

1263

stit. pag. 19. , nostra templa habent Indulgentias plenarias in Festo invocationis : Ratio dubitandi est, quia *Paulus V.* concedit in Festo invocationis & non in festis: deinde quia Bulla habet, *volumus autem, quòd si aliàs Christi fidelibus dictas Ecclesias visitantibus aliquam aliam Indulgentiam perpetuam concesserimus, presentes nulla sint.* Sed videtur dicendum, quòd utroque Festo habeantur, quia est eadem ratio de singulis: ideo autem dicitur Festo quia ordinariè est unicum, de cætero intelligi potest, vel Festo Titularis unius vel Festo Titularium multiplicium: ex quo etiam patet ad rationem alteram, nam si sit duplex Titularis, censetur una concessio: notatque *Pelliz.* T. 2. tr. 8. c. 5. n. 259. particulas illas, aliquam aliam Indulgentiam concesserimus, non intelligi, si Indulgentiæ alterius rationis sint concessæ etiam ab eodem Pontifice.

1264 Q. 204. *Quid observandum sit circa translationem Festorum eodem die occurrentium.* R. Seqq.

§. I. Transferuntur sola duplicia, semiduplicia, quædam Dominicæ, Vigiliæ incidentes in Dominica, quæ in Sabbato anticipantur. Et si transferri possit, debet illud Festum transferri, quod est minus dignum; hoc autem colligitur, vel ex diversitate classis, vel, si sint in eadem classe, ex ordine, qui est in litaniis; tamen Sancti veteris testamenti sequuntur post Apostolos, *Gav.* Et ad rem non facit, quòd unus sit Vir vel Sacerdos, alter vidua vel laicus.

1265 §. II. Dedicacioni Ecclesiæ cedit Festum Patroni & Titularis, *S. Th. Gav.* Item Festum SS. Petri & Pauli, *Gob.* in Exp. t. 3. n. 696. app. 3., ubi litt. h. dicitur Festum SS. Apostolorum debere haberi die sequente, commemorationem autem S. Pauli alio insequente, eò quòd Ecclesia priùs fieri vellet de S. Petro, sed *Gob.* in hoc contradicit.

§. III.

§. III. Si eâdem die occurrat Patronus principalis loci & Titularis Ecclesiæ Regularium, agitur de Patrono loci & de Titulari transfertur, *Gav.* Patronus universalis cæteris paribus præfertur Patrono particularis Ecclesiæ, hinc Patronus templi cedit Festo SS. Petri & Pauli pertinentium ad totam Ecclesiam, *Arnaud.* Si, v. g. Confessor à particulari Ecclesia solenniter celebretur, præfertur alteri Confessori licet notato in Martyrologio, *Neuff. Gob. t. 5. n. 650. litt. h.*

1266

§. IV. Si eâdem die agatur de pluribus SS. Sociis, v. g. Cosma & Damiano, & solus S. Cosmas sit Patronus, vel de eo solo habeantur Reliquiæ, Officium fit de hoc sub ritu duplici, & de S. Damiano transfertur, de quo solo postea fit, oratio autem est utrique accommodanda in singulari, si de S. Damiano celebretur post totam octavam S. Cosmæ; si celebretur intra, debet ex communi sumi diversa. Similiter si Patronus esset S. Philippus, de hoc fit 1. Maji sub ritu duplici 1. classis cum octava, de S. Jacobo transfertur, & fit sub ritu duplici 2. classis proximâ die non impeditâ, *Gav.*

1267

§. V. Inter Festa de præcepto translata & diversa classis, illud, quod in ritu est dignius, prius celebrandum est: quando autem sunt ejusdem classis, id prius celebrandum, quod prius erat translatum: neque hinc attenditur ordo, qui aliàs servatur in commemorationibus, sed sola classis ritus duplicis vel semiduplicis; nec Apostolus hinc præfertur Evangelista, *Neuff. Gob. n. 658. in app. litt. v, & declaravit hoc S. Congreg. 18. Sept. 1666. teste Mothier.*

1268

§. VI. Circa Festa ad libitum emanavit 24. Jan. 1682. hoc decretum, *Cum alias S. Rituum Congreg. decreverit Officia SS. ad libitum non esse transferenda, quando dies eorum festivitatum sunt impediti*

1269

dicti die Dominico aut aliquo alio die Festorum mobilium, quæstum fuit declarari, quæ regula servanda sit, quando occurrunt eodem die cum Officiis SS. Calendarii proprii vel translatis vel demum semel per hebdomadam vel per mensem recitari concessis: & S. Congreg. respondit, prædicta Officia SS. ad libitum, etiam duplicia concurrentia in diebus Dominicis, octavis & natalitiis SS. alicujus Religionis vel diœcesis, ex vi Calendarii proprii à Sede Apostolica approbati, quamvis sub ritu semiduplici de præcepto celebrandis, non esse transferenda, sed omitti debere: si autem occurrant eodem die, in quo aliàs aliquod Festum translatum poni deberet, tunc liberum fore declaravit eadem Officia ad libitum recitare, & Officium translatum ulterius ad aliam diem non impeditam transferre; prout etiam omisso Officio, quod semel per hebdomadam aut mensem ex Apostolico indulto recitari concessum est, Officium ad libitum eodem die occurrens recitari posse decrevit. Et occasione festi ad libitum, cùm anno 1704. Octava Epiphaniæ incidere in 13. Jan., quæ erat Domin. 2. post Epiph., ideoque neque hac Domin., neque sequente, quæ erat septuagesimæ, haberi posset de Domin. 2., Dubitatum fuit, quando de hac haberi deberet; Directorium Coloniense & Rubricista Romanus putarunt haberi posse feriâ 2., die 14. Jan., translato S. Hilario; aut si hæc dies esset impedita alio speciali festo duplici, haberi posse die 15. Jan., translato S. Paulo Eremita, nam Rubrica Breviarii de Officio illius Domin. ait, quando Septuagesima venerit in 1. Domin. post Oct. Epiph., tunc habendum de Domin. 2. in 1. Sabbato non impedito festo 9. lectionum; alioquin 1. die post Octavam . . . . festum verò semiduplex in ea occurrens transfertur in 1. diem

diem similiter non impeditam: Sabbatum autem illud videtur fuisse impeditum per festum *S. Canuti*, quamvis esset ad libitum. E contra directoria Romæ, Viennæ & Leodii impressa transtulerunt in Sabbatum ante Septuagesimam, omisso *S. Canuto*; Et certum est ita fieri potuisse, quia festum ad libitum potuit omitti: debuisse autem ita fieri, suaderi potest inde, quia festum ad libitum non videtur impedire diem, cum possit omitti, sic enim qui habent privilegium orandi de Fundatore suo die per septimanam non impedita festo 9. lectionum, possunt omittere festum ad libitum & legere de suo Fundatore, ergo talis dies non venit nomine diei impeditæ. Sed responderi potest festo ad libitum impediri diem, nam de Translatione dicitur, translatum haberi primâ die non impedita Officio 9. lectionum, & tamen si interveniat festum ad libitum, potest de hoc haberi Officium, translato ulterius dilato, uti habet Declaratio S. Congreg., ergo per festum ad libitum, quod quis vult habere, sufficienter impeditur dies. Hæc opinio etiam videtur probabilis.

§. VII. Si translatum sit Festum unum ad libitum & alterum de præcepto, *Gavant. & Arnaud.* volunt prius fieri de eo, quod fuit de præcepto; sed rectè notat *Gob. n. 650.*, si translatum ad libitum sit altioris classis, debere de hoc prius fieri: cessat tamen nunc quæstio, nisi festum ad libitum ex speciali indulto transferatur; aut nisi incidat in festum immobile alicujus Ecclesiæ, v. g. si festum SS. Marii & Soc. 19. Jan. alicubi celebraretur sub ritu duplici; videtur enim tum transferri posse festum *S. Canuti*, quod est ad libitum, nam illa exceptio festorum *mobilium* videtur facere regulam de immobilibus, quod in hæc incidens transferri possit, exceptis

ceptis iterum illis, de quibus paulò post fit mentio.

1271

§. VIII. Si Festum Dedicationis incidat in Dominicam privilegiatam v. g. infra Octavam Epiphaniæ, transferri debet Dedicationis in Dominicam post Octavam Epiphaniæ, hoc enim censetur voluisse Episcopus ponens in tali Dominica Dedicationem, *Gob. T. 3. n. 696. app. 3. lit. K. Nec obstat*, quòd fortè in illam sequentem Dominicam incidat aliud Festum duplex, illicita autem fit translatio in diem alioqui impeditum, *nam* hic non est translatio, propriè & canonicè loquendo, sed dici debet, quòd Dedicationis ab initio fuerit pro tali anno & concurrentia constituta in illa Dominica, ergo transferri debet illud alterum duplex minus dignum. De Dedicatione vide multa apud *Gob. supra*.

1272

§. IX. Si Festum, v. g. S. Bibianæ in Decembri transferri debeat, nec haberi possit ante dies illos, quibus occurrunt antiphonæ privilegiatæ, haberi debet etiam uno ex his diebus, uti rectè *Gob. T. 5. n. 658.*; nam Rubrica circa antiphonas majores, O, dicit, si occurrat Festum 9. lectionum usque ad Vigiliam Nativitatis, debere per has antiphonas fieri commemorationem, ergo supponit eousque agendum de tali Festo.

1273

§. X. Si translatio Festi fiat à tempore non paschali ad paschale recitatur prout tempore paschali: si fiat à tempore paschali ad non paschale recitatur prout tempore non paschali, *Gavant.*

1274

Q. 205. Quid observandum sit circa Octavas.
R. Seqq.

§. I. Infra Octavam Paschæ & Pentecostes non fit Officium de ullo Festo. Infra Octavam Epiphaniæ fit de solo Patrono vel Titulari vel Dedicatione vel translatis 1. classis, *Guyet. apud Gob. T. 5. n. 659. lit. T.* Hæc tamen omnia excluduntur à die Octava.
Infra

Infra Octavam Corporis Christi fit de solis duplicibus non translatis, nisi sint altioris ordinis, v. g. Joannis Bapt. Infra reliquas Octavas fit de Festis etiam semiduplicibus, & etiam translatis, si inciderent in Dominicam infra Octavam, & haberi possint die Lunæ: de cætero semiduplicia infra Octavam die impedito occurrentia, si non possint haberi die proximè sequenti, transferuntur post totam Octavam, & post omnes Octavas, si plures sibi succedant, duplicia autem, licet non possint primo, possunt haberi aliis diebus sequentibus infra Octavam. Etiam de semiduplicibus ad libitum fit infra Octavam, si infra hanc fieri posset de alio semiduplici de præcepto.

§. II. Si Festum habens Octavam transferatur post dies 8. à die festi, non celebratur illo anno cum Octava; si ad pauciores dies transferatur, dies Octava non transfertur, sed numeratur à die, quo Festum incidebat & celebrari debebat, si translatum non fuisset, & in Octavo die ab illo celebratur Octava. 1275

§. III. Semper fit commemoratio Octavarum Natalis Domini, Epiphaniæ, Corporis Christi, de quocunque Festo fiat infra eas; si autem concurrant & quasi commisceantur plures Octavæ, diebus infra Octavam fit Officium de digniori secundum classem vel ordinem Litaniarum, cum commemoratione alterius Octavæ. Ubi SS. Trinitas est titulus Ecclesiæ, celebratur cum Octava, non obstante Octavâ Corporis Christi, *Cap. de fest. 6. c. 19. n. 3.* Symbolum tamen S. Athanasii non dicitur diebus infra Octavam, quia tantum Dominicis assignatur, *Cap. de fest. 6. c. 20. n. 4.* 1276

§. IV. Si duobus diebus consequenter agatur de eadem Octava, Vesperæ non dicuntur à Capitulo de sequenti, sed dicuntur totæ 2. Vesperæ, ac si sequere- 1277

tur simplex: fit autem aliquando, ut non absolvan-
tur Octavæ sed abrumpantur, nempe à die 17. De-
cembris, quando antiphonæ privilegiatæ assignan-
tur; Item à die Cinerum; Item Vigiliâ Penteco-
stes adveniente, nam de his fit quamprimum in pri-
dianis Vesperis, & nequidem fit commemoratio de
Octava, *Gavant.*, & specialiter Octavæ Paschæ &
Pentecostes terminantur die Sabbathi ad Nonam, ob
Festa sequentia.

1278 §. V. Si Octava dies Corporis Christi occurrat
vel concurrat cum die Octava S. Joannis, fit tantum
commemoratio Octavæ S. Joannis; alioqui cæteris
paribus dignior est Octava, quæ ab universali, quàm
quæ à particulari Ecclesia celebratur; & speciatim
dies Octava Natalis Christi est secundæ classis, Epi-
phanix est privilegiata; reliquæ omnes sunt dupli-
ces per annum, nulli tamen cedunt duplici, nisi 1.
vel 2. classis, tuncque fit tantum commemoratio
Octavæ; alia duplicia etiam majora transferuntur,
& fit de Octava, *Gob.* n. 629. In Octava Corporis
Christi fit tantum de S. Joanne Bapt., si eodem die
occurrat, vel de SS. Petro & Paulo, aut de alio ex
sollemioribus, cum commemoratione Octavæ.

1279 §. VI. Si diem Octavam sequatur duplex similis
classis, dividunt Vesperas; si duplex majus, totæ
Vesperæ sunt de sequenti cum commemoratione
Octavæ: Excipe Octavas Epiphaniæ, Paschæ, Ascen-
sionis, Corporis Christi, quæ habent totas 2. Vesperas
cum commemoratione sequentis duplicis, etiam
majoris. Si sequatur duplex I classis, in 2. Vesperis
nihil fit de Octava die: Si 2. classis etiam translatum,
fit tantum commemoratio Octavæ: Dies autem
Octavæ omnes (exceptis Christi & B. Virginis) sunt
ejusdem solemnitatis, hinc dividunt Vesperas, nisi ali-
ter notetur. Octava autem Dedicacionis est dignior
quàm

quàm Patroni; Patroni, quàm Titularis, (nisi fit intra hos magna distantia dignitatis) Assumptionis quàm Dedicacionis.

§. VII. Si aliqua dies Octava incidat in Dominicam privilegiatam, de qua debeat fieri Officium, in primis Vesperis dicuntur psalmi sabbathi, Capitulum de Dominica, cum commemoratione Octavæ; & si in Sabbatho fuit Festum semiduplex, de hoc sunt Vesperæ, attamen à Capitulo fit de Dominica, & prima commemoratio est de priore semiduplici, quia de eo fuit Officium, secunda est de Octava, quæ nec habuit nec habebit Officium, *Garvant.* 1280

Q. 206. *Quid observandum sit circa commemorationes in Horis. R. Seqq.* 1281

§. I. Duplex 1. classis, si occurrat eâdem die cum quacumque Dominica, cum die Octava, cum die infra Octavam Natalis Domini, Epiphaniæ, Corporis Christi, habet commemorationem de his ubique: item de feria majore & Vigilia Epiphaniæ, ad Laudes: de aliis omnibus nihil fit. In primis illius Vesperis fit commemoratio de antecedente Dominica majore, de duplici inferiori 1. & 2. classis, de die Octava Nativitatis, Epiphaniæ & Corporis Christi, de feria majore: de aliis omnibus nihil. In secundis illius Vesperis fit commemoratio de Dominica sequente quacumque, de die Octava, de duplici, de semiduplici, de feria majore: de omnibus aliis nihil. 1282

§. II. Duplex 2. classis habet in omnibus commemorationem de iis, de quibus duplex 1. classis. Præterea in 1. Vesperis habet commemorationem de duplici quocumque, die octava, feria majore, de aliis omnibus nihil. In Laudibus habet commemorationem de feria majore; de festo simplici: de aliis omnibus nihil. In 2. Vesperis (si non sequatur Festum

Festum aliud excludens) habet commemorationem de duplici; semiduplici; de die infra Octavam, si tamen cras de ea fiat officium; de simplici; de B. Virgine in Sabbato, si cras de ea fiat Officium.

1283 §. III. Duplex majus & minus, itemque semiduplex, habet ubique commemorationem de omnibus, etiam de simplici & de die infra Octavam. Dominica dividit Officium cum semiduplici antecedente, sequentis autem semiduplicis fit tantum commemoratio.

1284 §. IV. Si Officium fiat, v. g. de Confessore non Pontifice, & facienda sit commemoratio de aliis pluribus similiter Festis, antiphona pro secundo sumitur, in I. Vesperis ex laudibus; pro tertio, ex 2. Vesperis. In laudibus, pro secundo sumitur ex I. Vesperis; pro tertio, ex secundis. In 2. Vesperis sumitur pro secundo ex Laudibus; pro tertio ex I. Vesperis. Et idem est de versibus, si desint diversi; quod si adhuc non sufficiant, accipiuntur ex primo vel seqq. Nocturnis.

1285 Q. 207. *Quid observandum sit circa lectiones & responsoria.* R. Seqq.

§. I. In duplici 1. & 2. classis, primæ tres lectiones sunt ex communi SS. in I. Nocturno: itemque in duplicibus majoribus per annum, & Festis Patronorum etiam minus principalium: Excipe semper, nisi aliter assignetur, aut ob angustiam temporis legendum sit initium libri in scriptura occurrente, quod aliàs omitti deberet, nam hoc semper legendum est, etiam anticipatò, si posteriores dies septimanæ erunt impediti; tamen tantum legentur intra septimanam assignatam. Per initium libri intelligitur prima tantum Epistola S. Pauli, & primus liber Regum, hinc si initia posteriorum Epistolarum vel librorum assignato loco legi non possint, non est

opus

opus postea legere, uti notant plerique, quamvis aliū oppositum teneant & practicent.

§. II. Si in festo, v. g. I. classis, convenient Octava, quæ duplex est, & Dominica, nona lectio est de Dominica, toties enim Dominica vel feria major habent nonam lectionem, quoties de iis fit commemoratio tantum, & tum semper legitur Evangelium Dominicæ aut feriæ majoris in fine Missæ. Si die aliquo, etiam per Octavam, quo non est Scriptura currens, hæc præscribatur, accipitur de communi SS.; & in die octava, si nullæ sint propriæ lectiones, primi & tertii Nocturni erunt de Festo, secundi autem ex communi SS. In Festo simplici, si Sanctus propriam lectionem non habeat, tertia est ex communi SS. In officio de B. Virgine in Sabbato, I. & 2. est de Scriptura occurrente, tertia de mense, & omittitur de Sancto.

1286

§. III. In Festo 9. lectionum, si omittatur, *Te Deum*, aut si Sanctus propriam lectionem non habeat, 9. lectio de Sancto dici non debet. Si in aliquo Officio 9. lectionum non dicatur, *Te Deum*, omittitur lectio 9. de Sancto, etiam si propriam haberet, quia responsorium nonum non conveniret lectioni de Sancto. Infra Octavas Nativitatis, Paschæ, Pentecostes, Corporis Christi, de simplici fit tantum commemoratio sine 9. lectione, & de Octava Corporis Christi est certum ob Constit. *Clementis X.* Denique 9. lectio de Sancto non est dicenda, nisi sit propria.

1287

§. IV. Responsoria I. Nocturni in Dominica, quæ primâ vice tum ponuntur, si ob Festum duplex sint omissa, debent dici primo die, quo de feria fiet, five in eadem five in sequenti etiam septimana, etiam in Dominica, si in ea non sint primò ponenda alia, aliàs omittuntur illo anno. Si in feriis non assignen-

1288

tur propria, feriâ 2. & 5. sumuntur ex 1. Nocturno Dominicæ; feriâ 3. & 6. ex 2. Nocturno; feriâ 4. & Sabb., si in hoc fiat de feria, primum erit septimum de Dominica, secundum & tertium erit secundum & tertium feriæ secundæ sequentis Dominicam, si propria habuerit; si autem propria non habuerit, accipi debet secundum & tertium primi Nocturni in Dominica. Propria responsoria posita pro feriis primæ hebdomadæ mensis reperuntur ordine in feriis hebdomadarum ejusdem mensis, donec alia ponantur. In Festo trium lectionum sumuntur duo responsoria ex communi Sanctorum, feriâ 2. & 5., ex primo Nocturno; feriâ 3. & 6., ex secundo; feriâ 4. & Sabb., ex tertio; & quando dicitur, *Te Deum*, in secundo responsorio apponitur, *Gloria Patri*, cum repetitione ultimæ partis responsorii.

1289 Q. 208. *Quid addendum sit circa Officium Defunctorum, Litanias omnium SS., psalmos penitentiales & graduales. R. Seqq.*

§. I. Communis sententia est, quod sit obligatio gravis ad Officium Defunctorum in die Animarum, etiam pro illis, qui utuntur Breviario Romano, quia sunt pars Officii illius diei, *Suar.* & alii 24., quos citat & sequitur *Diana* p. 4. t. 4. R. 243. contra alios apud *Pelliz* T. I. tr. 5. c. 8. n. 48., qui dicunt illam rubricam esse tantum directivam, nec obligare saltem sub mortali, eò quod *Pius V.* absolute liberet eos ab Officio Defunctorum, qui utuntur Breviario Romano, quam sententiam *Tamb.* in Decal. l. 2. c. 5. §. 2. n. 14. & *Gob.* in Exp. t. 5. n. 614. dicunt esse probabilem, *Burgh.* tamen cent. 3. cas. 47. non audeat dicere absolute probabilem, unde in praxi non videtur satis tuta.

1290 §. II. *Quoad Litanias in Festo S. Marci & in diebus*

diebus Rogationum, plures citat *Pelliz.* n. 47., qui dicunt non esse mortale, si omittantur, & *Pelliz.* n. 48. cum *Gob.* n. 615. dicit non esse improbable, nec videtur dissentire *Burgh.* cent. 1. Cas. 93. , quorum Ratio est, quia non exstat præceptum, nec constat consuetudinem esse receptam velut legem: Oppositum tamen videtur esse probabilius, nam consuetudinem illam esse receptam velut legem probat praxis recitantium eas velut partem Officii talis diei, ideoque se accusant tanquam de peccato, si neglexerint.

§. III. Si Festum S. Marci incidat infra Octavam Paschæ, transfertur usque post Octavam, sed non transferuntur litanix. Si incidat in diem Paschatis, litanix transferuntur in feriam 3. proximam: abstinentia autem anno 1685. ab aliquibus planè omissa est, cum Festum S. Marci incidisset in feriam 4., sed cum in eundem diem incidisset anno 1696., translato Festo & habitis eo die litanis, abstinentia ex mandato Ordinarii observata est eodem die per diocesim Monasteriensem: Litanias verò semper comitatur processio, & abstinentiam litanix. Si in feriam 2. vel 3. Paschæ incideret festum S. Marci, secundum usum Romanum debent Litanix eo die haberi, consequenter & abstinentia, per se loquendo: Sed Parisiis pro hoc casu abstinentia, litanix & processio transferuntur in feriam 2. post Dom. in albis: alibi servatur consuetudo cujusque diocesis.

§. IV. Licitum est Officium Defunctorum in die Animarum præceptum, pridie recitare statim post Matutinum & Laudes officii diei etiam pridie recitatas, *Leand. Neuss.* *Tamb.* §. 5. n. 7. *Stoz* l. I. p. 3. n. 416. *Gob.* n. 615., dicens illum esse morem suæ Provinciæ: è contrà quamvis *Tamb.* & *Stoz* n. 417. admittant Laudes posse de more dici pridie S. Marci

& Rogationum, tamen putant litanias non posse addi, tum quia non notatur, ut conjunctim dicantur, tum maximè, quia sunt loco assistentiæ ad processionem, quæ assistentia non potest anticipari, sed ipso die S. Marci & Rogationum observari debet. Oppositum docent *Gavant. Arnaud. Gob. Lohn.* de Horis p. 2. T. 2. §. 12. n. 3., nempe posse litanias etiam pridie addi laudibus, quia accessorium sequitur principale, quòd autem sint accessorium Laudum, patet inde, quia propterea in his omittitur, *Et fidelium animæ*; Ut autem satisfiat obligationi ad litanias, non est satis interesse processioni, sed debet ille, qui obligatur, alternatim canere vel recitare cum aliis, aut si mos sit, ut ab aliis decantentur, saltem devotè & attentè audire, *Stoz. n. 418.*

1293 §. V. An illi, qui non utuntur Breviario Romano, sub mortali ad Officium Defunctorum & litanias, uti & ad psalmos pœnitentiales & graduales suis diebus obligentur necne, spectanda est consuetudo loci, *Less. Laym. Gob. n. 66.* Et videtur probabiliùs etiam quoad priora idem dici de illis, quod diximus de utentibus Breviario Romano. Circa Officium B. Virginis videri potest etiam *Sylv. p. 1. v. Hora cas. 2.*

1294 Q. 209. Quid addendum circa vocalem expressionem & recitationem cum socio vel in choro. R. Seqq.

§. I. *Med.* putat eum non satisfacere, qui non recitat ita altè, ut à præsentibus audiri posset, sed *Beja* p. I. cas. 55. rectè eum confutat. *Az.* & alii, quos adducit *Busenb. n. 1237.* relatus, putant sufficere solam verborum articulationem, licèt ab ipso etiam recitante percipi nequeant: Idem putarunt plures apud *Moyam* T. 1. T. 2. d. 2. q. 2., sed dicendum est cum *Castrop. T. 7. d. 2. p. 3. n. 6.* & aliis

com-

communiter, debere ita proferri, ut te posses audire, si nullum foret impedimentum, quia verba, quæ auditu percipi non possunt, non videntur esse verba, sed potius inchoatio verborum facta in gutture vel intradentes.

§. II. Satisfacit, qui recitat cum socio, etiam laico, non obligato, non attento, imò non audiente, *Pelliz.* T. I. Tr. 5. c. 8. n. 91. *Dian.* p. 7. Tr. 11. R. 6. *Gob.* in Exp. T. 5. n. 691. *Stoz* l. 1. p. 3. n. 404. : Facilius tamen est satisfacere, si quis recitet solus, quàm si recitet cum socio vel in choro, nam si recitet solus, probabile est non obligari ad attentionem internam, ut dicitur n. 1341., si autem recitet cum alio, probabilius est cum *Diana* p. 2. T. 12. R. 2. contra *Caram.* in Th. fund. n. 2463. teneri audire & attendere ad id, quod socius recitat, alioquin non communicat id, quod ab illo dicitur, nec partem illam facit moraliter suam, ita *Tamb.* in Decal. l. 2. c. 5. §. 4. n. 10. *Gob.* supra, *Stoz* n. 404. Quòd si attendat, quantum moraliter potest, putant *Tamb.* n. 12. & alii apud *Gob.* n. 692. satisfacere, dummodo in confuso audiat, quamvis propter culpam socii vel chori nihil distinctè percipiat, & probabile esse dicit *Pelliz.* n. 39., sed *Castrop.* n. 7. contradicit, quia quamvis velit, tamen re ipsa non facit illam Orationem suam, cum re ipsa eam non percipiat; quod contra eundem *Tamb.* magis valet in surdastro: Attamen posse percipere fructus & distributiones admittunt *Nav. Suer. Bonac.* alique cum *Castrop.* Et notant *Az.* & *Gavant.* eum, qui recitat cum aliis, satisfacere, si attentè audiat verba plurium, ac si ab uno tantum dicerentur, licet non distinguat verba singulorum.

§. III. Qui recitat cum blæso ex media tantum parte proferente voces, secundum *Caram.* & *Pelliz.* n. 88. satisfacit, quia hic à natura & Ecclesia dispensatus

is est ad omittendam partem Officii : sed probabilius est illum quidem blæsum satisfacere , te autem non, nisi sit necessitas cum illo orandi , quia ille excusatur per impotentiam aliter recitandi , tu autem non, cum possis aliter commodè totum recitare.

1297 §. IV. Qui partem suam submissè orat & attendit ad alteram partem chori , satisfacit præcepto dicendi Horas, *Suar. Bonac. Bass. Fill. tr. 23. n. 195. Tamb. n. 15.* An autem per hoc lucretur distributiones, dictum est à n. 878.

1298 §. V. Sufficit, si socius recitet omnes antiphonas, capitula, responsoria, lectiones & orationes, dummodo alter tantùm audiat , quia sic etiam fit in choro, *Regin. Fill. Bonac. Arnaud. Tamb. §. 3. n. 10. Stoꝝ supra.* Imò etiam eum satisfacere, qui solus per se recitat omnes psalmos, & ab alio audit 9. lectiones, docet *Pelliz. n. 91.* , sed meritò contradicit *Diana p. 9. tr. 7. R. 38.* , sicuti enim non satisfacit, qui continuatam mediam partem Horæ orat, & alteram mediam partem audit à socio, ita nec hic: Ratio utriusque est, quia non licet aliter uti privilegio recitandi cum socio, quàm prout Ecclesia concedit, & admittit consuetudo, non est autem concessio Ecclesiæ aut consuetudo sic recitandi : hinc *Gob. n. 691.* , postquam proposuisset utramque sententiam, sapienter subdit, *ego in tantis rebus novitatem ac singularitatem non probo.* Similiter si quis alternatim recitarit psalmos cum uno socio , non potest audire lectiones à tertio, uti fateretur *Pelliz.* , quia sic in tertium recitarentur Horæ, quod est alienum à praxi Ecclesiæ. Potest tamen quis aliqua cum socio , alia solus recitare, *Pelliz.* Et possunt etiam lectiones singulæ juxta numerum sociorum dividi, v. g. novem lectiones in novem socios, *Suar. Az Stoꝝ supra.*

1299 §. VI. Probabile esse putant *Tamb. n. 14.* alique apud

apud *Pelliz.* n. 42., eum satisfacere, qui cum externa tantum devotione assistit toti Horæ à Musicis decantatæ, sed tenendum est oppositum, uti etiam inquit *Tamb.* n. 17., quia talis audiens non orat vocaliter, nec orationem illam Musicorum facit suam, cum non alternet cum illis.

§. VII. Per organum vel socios suppletur, si non satis percipis ea, quæ leguntur, dum thurificas, quæris psalmos &c., unde non est opus te postea supplere, *Suar. Vasq. Escob. Regin. Caram. Laym.* l. 4. T. I. c. 5. n. 7. *Diana* p. 2. T. 12. R. 13. *Bonart.* l. 2. c. 37. *Gob.* à n. 706. *Illf.* T. 5. n. 39., item licet psalmus integer dicatur, dum tu tussis vel excreas, vel sanguis è naribus fluit, *Sanch. Gob.* supra. Etiam illum excusat *Diana*, qui choro canente prælegit lectionem, ne errer, quod admittunt *Sanch. & Escob.*, si alioquin fuisset erraturus. Addunt *Nav. & Bonart.* posse aliquem sine obligatione aliquid repetendi inter canendum obiter salutare venientem, aut uno alterove verbo necessario alloqui alterum.

§. VIII. Nimia celeritas causans ut socius non possit verba satis percipere & attendere, est ordinariè veniale tantum, neque obligat ad repetitionem, *Fill. Bass.* Si tamen secundus incipiat, priusquam alter versum absolverit, idque fiat in magna quantitate, non satisfacit, quia quæ simul proferuntur, non constituunt orationem ab Ecclesia præscriptam, quæ essentialiter debet esse successiva & habere unam partem post alteram, *Tol. Regin. Bonac. Castrop.* p. 3. n. 9.

Q. 210. Quid addendum sit circa mutilatam recitationem. R. Seqq.

§. I. Tunc dicitur quis mutilare, quando vel immutat vel absorbet aliquas syllabas aut literas, nec ita articulatè exprimit, ut ab audiente intelligi possit

possit sensus eorum, quæ legit, si autem mutilet ex inadvertentia vel balbutie vel inveterata consuetudine, quæ valde difficulter corrigi possit, excusatur quis à peccato, *Less. l. 2. c. 37. n. 56. Tamb. in Dec. l. 2. c. 5. §. 3. n. 6.*; Et quando mutilatio fit tantum in ultimis syllabis, rarò peccabitur, quia rarò mutabitur sensus, *Suar. Az. Less. Castrop. Gavant. Gob. in Exp. Tr. 5. n. 613.*

1303

§. II. Si quis hinc inde verba & versus mutilando, perveniat ad partem notabilem, tenetur supplere, non recitando omissa vel mutilata, nam hoc fieri non potest, neque esset aliud, quàm rudem & sensu carentem confusionem inducere, sed orando aliquid æquivalens omiffis, v. g. unum, duos aut plures psalmos, *Nav. Bonart. l. 2. c. 24. n. 10.*

1304

Q. 211. Quid addendum sit circa interruptionem. R. Seqq.

§. I. Putat *Nav.* venialiter peccari, si Hora aliqua inchoetur & non absolvatur, licet quis habeat voluntatem postea repetendi; sed oppositum est probabilius, quia una pars Horæ potest habere sensum absolutum, quo finito non est, cur cessari non possit; si autem quis cesset cum animo repetendi, non ideo postea tenetur repetere, dummodo oret reliqua intra tempus debitum, quia re ipsâ posuit partem operis præceptam, ergo si addat reliquam satisfecit: sed de intentione iterum dicetur à n. 1322.

1305

§. II. Matutinum potest etiam sine causa dividi totâ nocte à Laudibus, sive Matutinum & Laudes sint duæ sive una Hora, *Less. Abell. Bonart. l. 2. c. 17. Stoꝝ l. 1. p. 3. n. 410.*; idque etiam laudabile esse dicunt *Nav. Suar. Sanch. Fill. Tamb. Pelliz.* aliique multi. Si autem dividatur, debet in fine addi, *Pater noster*; non est autem opus addere orationem diei, id enim specialiter tantum in Nativitate Domini præci-

precipitur, *Sanch. Bonart. Pelliz. Stoq. Az. Gob. Tr.* n. 672. *Lohner de Horis* p. 2. t. 1. §. II. contra *Nav. Lex. Bonac. Gavant. Dian.* p. 5. T. 14. R. 48., qui dicunt debere addi, sed sine commemorationibus; quod probabile est, si dicamus Matutinum & Laudes esse duas Horas, nam si Matutinum est integra Hora, videtur debere habere suam orationem, nisi illi & Laudibus simul per modum unius orationis adjungatur oratio utrique communis. Est etiam probabilius cum *Bonac. Az. Tamb. & aliis*, quod initio Laudum divisarum non debeat dici, *Pater & Ave*, quia nullibi præscribitur, imò nec dicitur initio Completorii, quamvis sit Hora distincta.

§. III. Si in eadem Hora vel psalmo fiat magna interruptio, *Nav. Suar. Vasq. Baldel. Gavant. & alii* dicunt esse mortale, nisi repetatur totum, quia tollitur unitas, quæ spectat ad ritum & formam præscriptam; si autem interruptio sit parva, & fiat sine causa, etiam in parvis Horis, notant *Az. & Less.* l. 2. c. 37. n. 58. fore veniale tantum. E contra *Arg. Barb. Laym. Sanch. Bonac. Quintanad. Pelliz. Tann. Bass. Sporer, Tamb. aliique II.* cum *Diana* dicunt quantamcunque interruptionem non esse mortale; idemque sentiunt *Less Beja* p. I. cas. 51. *Gob. in Exp. T. 5. n. 669. Illf. T. 5. à n. 17.*, quia singuli psalmi, imò & ferè versus habent completam significationem, & satis uniuntur, vel per intentionem continuandi, aut si hæc absit, saltem per hoc, quod intra diem aut tempus, quo durat obligatio, addantur, sicuti est una disputatio, una Confessio, licet una vice non absolvatur; & similiter dividi posset Rosarium pro pœnitentia vel ex voto orandum; unde *Gob. cum aliis n. 671.* dicit, quod licet incipias Matutinum, dum Confessiones audis, quamvis scias te aliquoties interrupturum; Imò si
quis

1306

quis hodie incepisset crastinum matutinum, putant *Tamb. Gob. & Stoꝝ* posse sine culpa mortali in qualibet ejus parte cessare, & sine causa reliqua differre in crastinum; hoc tamen non facile practicarem.

1307

§. IV. Causæ justæ interrumpendi sunt, si charitas, imò & affabilitas seu humanitas sit alteri exhibenda; si negotium aliquod superveniat, quod incommodè differetur; si velis tollere distractionem, aut notare, quod te reddit sollicitum, ne obliviscaris &c. Notat tamen rectè *Gob.* n. 848. cavendum esse, ne quis assuescat obsequi ejusmodi importunis sollicitationibus, & sic continuò interrumpat, est enim quædam irreverentia: Nullum autem videtur esse peccatum inter Horas privatim aliquam oratiunculam aut aliquod pium suspirium intermiscere, *Bonart.* c. 24. n. 15. *Gob.* n. 696.; Si tamen pars notabilis adderetur officio, secundùm *Castrop.* esset veniale, utpote contra præscriptam formam; & si faceret cum voluntate inducendi alium ritum, rectè dicit peccaturum graviter.

1308

Q. 212. Quid addendum sit circa inversionem ordinis. R. Seqq.

§. I. Satisfit quoad substantiam, licèt invertatur ordo, hinc orare, v. g. Vesperas ante Primam sine causa, est veniale tantùm, *Castrop.* T. 7. d. 2. p. 4. n. 4. *Pellix.* T. 1. Tr. 5. c. 8. n. 83. Idem est, si oratur Prima aut etiam Tertia vel Vesperæ ante Matutinum, *Castrop. Bass. Tamb.* in Dec. l. 2. c. 5. §. 3. n. 12.; aut si unus psalmus ante alium, iidem cum *Gob.* in Exp. T. 5. à n. 664.

1309

§. II. Causa sufficiens invertendi ordinem est, si quis ab amico invitetur ad recitandam Primam vel Horas minores, cùm ipse necdum recitarit Matutinum, *Suar. Bonac. Castrop. Bass. Pellix.* n. 108. *Stoꝝ* l. 1. p. 3. n. 411.; quod saltem verum est, si hoc nega-

ne non possit absque aliqua nota saltem inurbanitatis. Similiter si quis manè non habeat Breviarium ad manum nec commodè possit expectare, potest ex Diurnali, quod habet, recitare Horas diurnas, postea recitaturus Matutinum, *Tamb. & Stoꝝ* suprà: Item si non habeat lectiones ad manum, potest recitare psalmos Matutini & Laudum, imò & reliqua, dilatis Lectionibus, *Castrop. n. 5. Gob. n. 664.* Similiter si sero veniat ad chorum horâ jam inceptâ, potest pergere cum aliis canere, & postea, quæ omissa sunt supplere, *Sanch. Laym. Gob. suprà:* Idem est, si veniat unâ Horâ absolutâ, cantare potest cum choro posteriorem, & postea supplere priorem, *Bass.*

§. III. Si ordo ejusdem Horæ sine causâ invertatur, v. g. in Matutino priùs recitentur lectiones quàm psalmi, est veniale tantùm, uti habet communis cum *Castrop.* suprà, quia unitas, quàm Horæ habent, præcipuè est per aggregationem, quæ manet, licèt fiat ejusmodi inversio.

§. IV. Si oblitus es recitare aliquam Horam vel partem Horæ notabilem, potes eam solam postea supplere, etiam sero vespere, si tunc priùs recorderis, nec opus est aliquid aliud repetere, *Palud. Fill. Ang. Bass. Nav. in man. c. 25. n. 99. Vasq. de benef. c. 4. n. 67. Sanch. in Conf. l. 7. c. 2. d. 18. Bonac. d. 1. q. 3. p. 4. n. 7. Abell. de Horis q. 2. Gob. suprà.* Quòd si pars notabilis ex culpa sit omissa, *Arm. & alii*, dicunt debere repeti totum, *Vasq. n. 68.* dicit satis esse, si suppleatur omissum; expedit autem statim supplere, ut maneat continua oratio. Denique si in media Hora advertas te omisisse aliqua, potes pergere usque ad finem, postea suppleturus defectum, *Bonac. n. 8. Pelliz. T. 5. n. 108.*

Q. 213. Quid addendum sit circa tempus recitandi. R. Seqq.

1310

1311

1312

§. I.

§. I. Accuratum tempus recitandi, communiter sic statuitur: Pro Matutino & Laudibus, à pridie vesperi usque ad horam post ortum manè Solem: Pro Prima, à tempore auroræ usque ad 11.: Pro Tertia, ab ortu Solis usque ferè ad meridiem: Pro Sexta & Nona, etiam ferè usque ad meridiem, quamvis pro Nona olim fuerit tempus circa prandium, aut etiam post illud, uti colligitur etiam ex verbis hymni, *largire lumen vespere*. Vesperæ in quadragesima, exceptis tribus primis diebus & Dominicis, recitantur ante meridiem; aliis temporibus, à meridie usque ad occasum Solis. Pro Completorio tempus est à tertia post meridiem usque ad medium noctis.

1313

§. II. *Caram.* in Th. fund. à n. 2518. & *Dicast.* apud *Gob.* n. 683. putant nullum esse peccatum in privata recitatione non observare tempora, sed alii cum *Diana* p. 7. T. 11. R. 12. probabiliter contradicunt, si fiat sine causa: Est autem veniale tantum. uti habent AA. communiter cum *Dian.* p. 2. T. 12. R. 14. Si autem ex causa non serves tempora orandi, non peccas; & causæ censentur concio paranda, major devotio, periculum impediendi obventuri &c. Item causa justa differendi Horas in pomeridianum tempus est, si tempus Matutinum tibi sit ad studendum aptius, *Nav. Maj. Sanch.* in Conf. l. 7. c. 2. d. 36. Item causa justa est major commoditas in continuanda lectione vel studio. Imò ex illis, quæ disputant *Dicast.* de Euch. d. 10. n. 160. & *Gob.* in *Quin.* T. 5. c. 45. à n. 52. videri posset non peccare is, qui manè orat omnia, nam utique licitum est & bonum manè, saltem ex devotione, orare omnia, postea autem non est obligatio repetendi, cum satisfactum sit obligationi. Deinde licitè me pono in eo statu, in quo non ampliùs obligor lege, ergo licitè oro manè,

ut à

ut à prandio non amplius obliger, ita illi : sed probabilius est in hoc peccari venialiter, si fiat sine ulla causa, legimus enim viros sanctos à Deo punitos esse, eò quòd ita anticiparint: Rectè tamen notat cum aliis *Sanch.*, quando periculum est, ne non possit observari tempus, melius esse anticipare quàm postponere, nam *ante horam orare providentia est, post horam negligentia, in hora obedientia*, inquit *Hugo à S. Victore* cum *Sporer* hìc n. 146.

§. III. Omnibus sæcularibus & Regularibus licitum est recitare Matutinum & Laudes privatim vespere antecedente, uti cum communi *Gob. in Exp. T. 5. n. 678.*: Quandonam autem pridie inchoari possit Matutinum privatum diei sequentis, variè loquuntur AA., nam inchoari posse ab hora secunda putant *Quintanadv. Molf. & Faber* apud *Dianam* p. 2. t. 12. R. 39., dicitque probabile esse *Tamb. in Decal. l. 2. c. 5. §. 5. n. 3.*, & *Gob. n. 679.* dicit se fecuturum, si ab hora tertia usque ad cœnam deberet audire Confessiones; *Sanch.* autem dub. 37. n. 4. & 6. dicit hoc non fore nisi veniale, quia illud tempus, cum sit hora Vesperarum, videtur pertinere ad sequentem diem. *Henriq. Barb. Bonac. Gavant. &* alii apud *Gob.* dicunt inchoari posse horâ tertiâ post prandium; *Suar. Castrop. t. 7. d. 2. p. 4. n. 3.* dicunt medio quartæ; alii dicunt tribus horis ante occasum Solis, quod probabile esse dicit *Tamb. suprâ; Sanch. n. 8.* dicit semper licere saltem unâ horâ ante occasum Solis, tum enim re ipsa appropinquat Vesper: ex universali consuetudine, inquit *Pelliz. T. 1. tr. 5. c. 8. n. 103.* potest inchoari post Vesperas in Cathedrali habitas, & ita etiam docent *S. Tb.* aliique multi apud *Sanch. n. 3. & Castrop. suprâ*, hinc aliqui apud *Sanch. n. 4.* putant in quadragesima inchoari posse statim post meridiem, quia dictis ante prandium

T t

Vesperis

1314

Vesperis censetur apud Ecclesiam inceptus esse dies sequens. Tuta est sententia, quæ dicit inchoari posse pro omni tempore anni, horâ quartâ; de cætero videtur dicendum, quod in hyeme licitum sit maturius incipere quàm in æstate, quia in hyeme prius advenit Vesper, unde universaliter censeo tum inchoari posse Matutinum, quando Sol est propinquior ad occasum quàm ad meridiem, sive sit hyems sive æstas, & ita etiam docent *Comit. Fill. Pelliz.*, ac vidi antehac etiam in Directorio aliquo Romæ impresso ita notatum esse. Hinc anno 1706. prodiit Romæ typis Cameræ Apostolicæ sequens tabella, ad horas horologii nostri sic accommodanda:

Quâ horâ pridie inchoari possit Matutinum.

20. Jan., horâ 2. cum quadr.	13. Febr., medio 3.
I. Martii, hor. 2. cum 3. quadr.	18. Mart., horâ 3.
4. April., h. 3. cum quadr.	20. Apr., medio 4.
10. Maji, h. 3. cum 3. quadr.	8. Junii, horâ 4.
I. Aug., h. 3. cum 3. quadr.	21. Aug., medio 4.
7. Septemb., h. 3. cum quadr.	24. Sept., horâ 3.
II. Oct., h. 2. cum 3. quadr.	20. Oct., medio 3.
18. Nov., h. 2. cum quadr.	15. Decembr. h. 2.

1315

§. IV. Si absque causa dicatur Matutinum sequentis, ante absolutum Officium præsentis diei, peccatur, sed venialiter tantum, quia licet ex illis non fiat unum Officium, nec videantur inter se habere ordinem, tamen voluntas Ecclesiæ est, ut prius exsolvatur obligatio hujus diei, quàm inchoetur alterius *Suar. de Orat. l. 4. c. 24. n. 3. Sanch. n. 5. Castrop. n. 4. Diana p. I. t. 12. R. 15. Gob. n. 666. Stoꝝ n. 385.* Sufficiens autem causa est, si quis rogetur ab alio, ut secum recitet Matutinum diei sequentis, quamvis necdum recitarit Vesperas præsentis, *Bonac. alii que cum Pelliz. n. 108.* Et universaliter omnîs causa sufficiens ad inversionem ordinis inter

Horas

Horas unius diei, etiam sufficit hic, *Gob.* Non posse autem per unam talem recitationem satisfieri obligationi pro hac & sequente die, certum est, quia *Alex. VII.* damnavit hanc 35. prop., *Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsentate & crastino.*

§. V. In Quadragesima possunt Vesperæ sine ullo peccato privatim dici post prandium, quia rubrica illa solum chorum obligat, *Sanch. Gavant. Gob. n. 688. Burgh. cent. 3. cas. 83. Stoꝝ n. 412. Lohn. p. 4. §. 10. n. 4.* Imò congruentius est nunc ita fieri: aliud erat primitus, quando vesperæ prius cœnabatur, tum enim recitabantur ante cœnam, ne nimis diu differrentur, uti ex *Bellarmin.* notat *Tamb.* in Decal. l. 4. c. 5. §. 4. n. 4. 1316

Q. 214. An Matutinum orari debeat ante celebrationem Missæ. R. De hoc dicetur l. 6. quando de Sacrificio. 1317

Q. 215. Quid addendum sit circa tempus, quo definit obligatio orandi pro una die. R. Seqq. 1318

§. I. Obligatio orandi pro una die definit horâ 12. noctis, hinc quod antè non orasti, poteris omittere: consequenter audiri non debet *Leander*, dicens satisfieri præcepto horarum, si quis paulò ante mediam noctem incipiat Matutinum, & sine intermissione recitando finiat horâ primâ, hanc enim sententiam latè confutant *Carden.* in 1. crisi d. 35. à n. 21. & *Gob.* in Exp. T. 5. à n. 684., est enim contra communem sensum & usum, nam pari jure possem die Jovis ante 12. noctis incipere comedere carnes, continuando cœnam usque ad 1. diei Veneris, quod nemo dicet: imò sequeretur per unicam illam recitationem satisfieri posse obligationi duorum dierum, quod tamen damnatum est, secundùm dicta n. 1315.

1319 §. II. In orandis Horis, uti in aliis præceptis Ecclesiasticis, quæ horam requirunt, attendi debet hora, quâ præcipitur, non præter propter sed ad momentum, uti explicatum est l. I. à n. 582. Quandoque autem censeatur esse momentum mediæ noctis, & quid tenendum sit, si sint plura aut etiam aliquo loco nullum sit horologium, videri possunt dicta hîc à n. 485.

1320 Q. 216. Quid sit addendum circa locum & situm in orando. R. hæc duo,

§. I. Non peccat, qui horas submissè orat loco etiam sordidissimo, *Suar. de Orat. l. 3. c. 7. n. 9., Stoꝝ l. 1. p. 3. n. 414.* Etiam dum ventrem exonerat, *Angles, Trull Caram. Sanch. in Conf. l. 7. c. 2. d. 44. Sporer in Th. Sacram. de Horis. n. 148. Tamb. in Dec. l. 2. c. 5. §. 6. n. 2.* Ratio est, quia potest ibi mente orari, ergo & voce; nec de se est irreverentia, Deus enim ubique est, ubique à se ipso & Angelis laudatur, nec plus sordes quàm munditiem curat: Denique oratio dirigitur ad Deum sine ullo speciali respectu ad locum. Consilii tamen est talibus locis non orare vocaliter; imò si quis temerè talem locum vel tempus deligeret, secundùm *Tamb. & Stoꝝ* peccaret venialiter: quod etiam videtur velle *Alvaretz de vita relig. Instit. c. 5.* dicens, licet vocalis oratio, si necessitas instet, in quocunque loco possit fundi, quia tunc necessitas locum honestat, tamen si commodè fieri possit, locus decens eligendus est, ubi non peragantur abjecta ministeria, nam oratio vocalis, corporalis est sensuque perceptibilis, quâ Deum exterius alloquimur, & cor nostrum quasi hostiam maculam, unde requirit locum honestum decentemque, sicut alia sacra corporalia. Et ita etiam quamvis *S. Th.* apud *Suar.* supra pro oratione mentali nullum omnino locum excipiat, tamen

tamen addit, ad exhibenda externa orationis signa non omnia loca esse accommodata, sed oportere vel scandali vel publicæ ædificationis rationem habere.

§. II. Nullus situs corporis est de præcepto, hinc sedere cum standum vel genuflectendum est, per se loquendo, non est peccatum, quia rubrica solum consilium dat ad majorem devotionem & reverentiam habendam, *Tol. Fill. Bonac. Bass. Suar. de Orat. l. 4. c. 27. n. 2. Castrop. T. 7. d. 2. p. 4. n. 7. Reg. l. 18. n. 79. Sporer n. 149. Illf. T. 5. n. 34. Stoꝝ n. 415.* Unde quando *Nav.* dicit peccari venialiter, si id non observetur, loquitur de oratione publica in choro, in quo peccatur venialiter, potius ratione scandali quàm ceremoniæ prætermittæ, ita *Suar.* supra aliique multi cum *Sporer.* 1321

Q. 217. Quid sit notandum circa intentionem ad Horas prærequiritam. R. Seqq. 1322

§. I. Communissime docent omnes, quòd ab Ecclesia hìc præcipiatur oratio, quæ fit verus Dei cultus seu actus religionis, quia Ecclesia vult hìc satisfieri, non tantum voluntati Fundatorum, qui intenderunt cultum Dei, sed ab omnibus obligatis ad Horas, licet beneficiati non sint, vult satisfieri generali obligationi religionis seu colendi Deum per orationem nomine totius populi Christiani fusam, ideoque expressè injungit Cap. *Dolentes*, de celebrat. *Miss.*, ut divinum Officium studiosè celebretur & devotè, *studiosè*, inquit *Glossa*, quoad officium oris, *devotè*, quoad officium cordis.

§. II. Certum etiam videtur, quòd ad substantiam orationis & veri cultus Dei in recitandis Horis requiratur intentio aliqua ad Deum, nam prolatio externa verborum, si absit omnis relatio ad Deum, est res de se omnino indifferens: & ideo si ebrius recitet, 1323

citer, non satisfacit præcepto orandi. *Nec obstat*, quòd ebrius possit satisfacere, v. g. præcepto jejunii, secundùm dicta l. 1. n. 695. *Nam* disparitas est, quòd præceptum jejunii sit negativum, adeoque impleri possit non agendo, præceptum autem Horarum est positivum, quod impleri debet per actionem humano modo & liberè positam.

8324

§. III. Intentio in genere est propositum seu voluntas efficax finis ut obtinendi per media: hinc sumitur pro actu voluntatis efficaciter tendente in aliquod objectum habendum vel ponendum. Dividitur in formalem, virtuales, habituales & interpretativam; item in explicitam, & implicitam, directam & indirectam. Intentio formalis, est voluntas efficax, quæ nunc in se existit & satis percipitur ab eo, qui habet, (hanc communiter vocant actualem, sed cum probabilius dicatur, quòd intentio virtualis reipsa sit etiam actualis, quamvis tenuis & imperceptibilis, pro vitanda confusione melius dicitur actualem dividi in formalem & virtuales) Virtualis est, quæ aliquando existit & non est revocata sed adhuc existit saltem in virtute sua, id est, vel in se, sed omnino tenuiter & imperceptibiliter, uti probabilius docent *Lugo* & alii; vel in applicatione potentiarum externarum, uti volunt *Scot. Suar. Vasq. Arr.* & multi alii apud *Lobner* de sacram. in genere a. 1. q. 4.; vel in applicatione aliqua ab appetitu sensitivo causata, uti volunt *Palav. & Haun.* in Th. spec. l. 4. n. 689. vel saltem in aliquo alio suo effectu. Habitualis est, quæ neque in se neque in aliquo suo effectu existit, attamen existit, & necdum est revocata. Interpretativa est, quam homo nunquam habuit, est tamen ita comparatus animo, ut eam haberet, si de ea cogitaret. Explicita est, quæ aliquid in se clarè cognitum volumus: Implicita, quæ ten-

dimus

dimus in aliquid solùm confusè cognitum, volendo aliquid, sub quo vel in quo continetur: sic qui vult subdiaconatum, cognoscens in confuso, quòd aliqua onera gravia sint illi annexa, implicite intendit obligationem ad castitatem & ad Horas, quamvis de illis expressè non cogitet. Directa est, quâ aliquid in seipso volumus: Indirecta, quâ vel volumus causam, aut aliquid cum re connexum; vel non impedimus rei existentiam, quando possemus & debemus. Vide *Lugo* de Sacram. d. 8. n. 100. Quamvis autem hæ divisiones quandoque ab aliis aliter explicentur, nam *S. Th.* 3. p. q. 64. a. 8. ad 3. intentionem habitualement confundit cum virtuali, uti fatentur *Caj. Platel.* de Sacram. n. 99. & alii: item *Suar.* de Sacram. d. 13. f. 2. *Lugo* n. 73. *Sporer* de Sacram. n. III. indirectam confundunt cum interpretativa: *Ess.* de Sacram. q. 15. implicitam cum virtuali; item habitualement cum interpretativa, tamen ad vitandas confusiones loquendum videtur, uti eas distinximus.

§. IV. Intentio requisita ad Horas debet esse saltem implicita & indirecta orandi, hinc qui legendo Breviarium tantùm intenderet addiscere memoriter, aut scire historias contentas, aut alteri manifestare, quod ibi scriptum est, non satisfaceret, uti habet communissima contra *Dicast.*, qui dicit quamcumque Lectionem sufficere, dummodo cum illa non jungatur actio repugnans externæ recitationi: sed ratio nostra est, quia lectio Horarum præcipitur velut oratio & Dei cultus, ita quidem, ut etiam communiter dicant AA. contra *Caj.* eum non satisfacturum, qui legendo Horas expressè noleret orare, quamvis vellet exercere actum bonum, aut ideo legere, quia est lectio rei sacræ & Deo grata, ergo requiritur intentio saltem implicita & indirecta orandi.

T t 4

§. V.

1325

1326

§. V. Ad satisfaciendum pro Horis non requiritur intentio formalis vel explicita orandi, sed sufficit virtualis, quia tum recitatio censetur adhuc moraliter fieri ex antecedente intentione formali, & sufficienter tendit in Deum precandum vel laudandum. Addit *Gob.* in Exp. T. 5. n. 738. sufficere etiam habituales, saltem si non longo tempore antecesserit actualis; imò putat sufficere etiam interpretativam, quando habetur indicium illius, licet valde tenuis; sed vel admittere debet cum tali intentione habituali aut interpretativa simul esse virtuales, vel si hanc excludat, audiendus non est, quia certum est, quòd purè habitualis aut merè interpretativa non sufficiat ad hoc, ut recitatio sit actus humanus, qualis debet esse oratio. Et eodem sensu dici potest sufficere intentionem implicitam seu indirectam, uti si intendam colere Deum, vacare Deo, satisfacere officio, explere obligationem, legere ne peccem &c. quia in his continetur, vel cum his est connexa voluntas orandi, hinc satisfacit, inquit *Bonac.* de Horis d. 1. q. 3. p. 2. §. 2. n. 22., qui recitat cum confusa apprehensione & proposito faciendi opus consuetum. Addit cum *Nav.* & aliis etiam sufficere, si accedat Ecclesiam de more ibi recitaturus, aut si accipiat Breviarium, & Officium recitet, ita ut si interrogaretur, quid faciat, responsurus esset se orare, quod semper præsumetur, cum accipiat Breviarium ut homo rationalis ad aliquem finem, non autem ad alium quàm ut oret, ergo accipit, ut oret, & consequenter habet intentionem sufficientem.

1327

§. VI. Non requiritur expressa intentio recitandi attentè & studiosè, quia in intentione orandi includitur intentio attendendi, maximè cum nemo intendat aliquid facere, quin attendat ad hoc, quod intendit, cum nihil sit volitum, nisi cognitum, *Suar.* *Bonac.* n. 19. *Ills.* Tr. n. 25. §. VII.

§. VII. Signa intentionis orandi sunt, si quis sumpto Breviario iverit ad locum, in quo orare solet, aut qui à turbis est quietior; si saltem initio caput detexerit; si crucem formarit &c. Item certus est de intentione sufficiente, si timeat, ne hanc non habeat; si attendat ad ea, quæ recitat; si distractiones excludat &c. Similiter si socius, cum quo recitare solet, altè diceret, *Domine labia mea aperies*, & ego non concepto alio proposito, seclusis aliis negotiis prosequar, *Et os meum annuntiabit &c.*, intentionem sufficientem habeo, Nav.

§. VIII. Si Horæ plures recitentur consequenter, non est opus ad singulas novam intentionem facere vel primam renovare, sed hæc se extendit sufficienter ad omnes, quamvis non esset facta intentio de continuandis pluribus Horis, si enim pergam ad Horas reliquas, hoc fit ex virtute intentionis, quâ orare volui priorem. Quod si fiat interruptio, etiam absque causa, & postea prosequar Horam, non est opus intentionem renovare, quia hæc resumptio fit ex imperio & virtute prioris intentionis. Similiter qui vesperè recitat Matutinum & Laudes diei sequentis, quamvis tunc de die crastina nihil cogitet, satisfacit pro ea, quia orat intra tempus, quo pro die sequenti orari permittit Ecclesia, quæ non requisivit intentionem satisfaciendi sed tantum ponendi opus debitum.

§. IX. Quamvis non satisfaciat voto, qui materiam voti posuit cum animo non satisfaciendi, secundum dicta l. 3. p. 1 n. 433., Quia nempe origo obligationis in voto est à voluntate voventis, ergo etiam perduratio illius obligationis à sola ejus voluntate esse poterit, & erit, si illi satisfacere noluerit; tamen cum obligatio orandi Horas non sit à nobis, perduratio illius obligationis etiam non pen-

det à nobis, si positum sit hoc, quod erat præceptum, secundùm dicta l. I. n. 693. Hinc qui orasset etiam nolens satisfacere præcepto, satisfecisset, uti in hac materia docent *Suar. Vasq. Sanch. Cõning, Lugo*, aliique communissimè cum *Gob. n. 621.* Superest hoc dubium, si quis pridie vesperì recitarit Matutinum sequentis diei, positivè nolens satisfacere pro die sequente, sed intendens cras repetere & tunc priùs satisfacere, an satisfecerit, aut teneatur cras repetere Matutinum: Ratio dubii est, quia non est præceptum nec obligatio, ut pridie oretur, adeoque obligatio illa extensa ad hunc diem liberè assumitur & oritur à voluntate orantis, ergo etiam ab illius voluntate pendeat, ut tollatur vel ut permaneat, uti fit in voto. Tamen videtur dicendum talem jam satisfecisse, nec teneri cras repetere, quia obligatio orandi Matutinum alterius diei non est à voluntate orantis, sed ex præcepto Ecclesiæ per benignitatem extenso ad priorem vesperum, ergo licet pendeat à nostra voluntate orare pridie vel non orare, tamen esse vel non esse obligationem orandi intra tempus hodiernæ Vesperæ & diei crastinæ, hoc non est à nostra voluntate, ergo neque ab hac est, ut satisfiat vel non satisfiat isti obligationi, si oratio præscripta ponatur intra istud tempus; sicuti à mea voluntate pendet manè horâ 4. aut horâ 10. orare Matutinum, & tamen, si horâ 4. orem, etiam nolens satisfacere, satisfacio; ergo similiter hìc.

7331 §. X. An recitans in choro possit per intentionem sibi vel alteri applicare illam orationem, accuratè disputat *Gob. à n. 770.*, ubi n. 789. docet eos, qui extra chorum recitant, non recitare nomine Ecclesiæ, adeoque posse applicare ad intentionem, quam volent. Videri potest etiam *Sporer in Th. Sacram. de Horis n. 66.*

Q. 218.

Q. 218. *Quid sit & quotuplex attentio ad Ho-* 1332

ras R.

§. I. Attentio, in genere, est advertentia ad aliquid: unde attentio ad Horas est advertentia ad recitationem illam vocalem Horarum: Est autem duplex, externa & interna; externa consistit in hoc, quod quis, quando recitat, abstineat ab omni occupatione externa impossibili cum attentione interna. Attentio interna est advertentia & applicatio quædam major animi ad hoc, quod recitat; Dico, major, nam quocumque aliquis recitat, necessariò habet aliquam attentionem internam, uti rectè Gob. in Exp. T. 5 n. 802., quia lingua non proferret, nisi appetitus imperaret, appetitus autem non imperat, nisi præcedat cognitio & advertentia aliqua ad illud, quod imperatur, cum nihil sit volitum nisi cognitum, talis tamen advertentia non sufficit ad orandum.

§. II. Attentio interna est triplex, I. Ad verba tantum, ut ea rectè, distinctè & reverenter proferrantur; & hæc dicitur attentio superficialis. 2. Ad sensum verborum, ut hæc percipiantur mente, & affectus applicetur ad hoc, quod verba significant; & dicitur attentio literalis. 3. Ad Deum, ut quis, dum recitat, cogitet de Deo aliove mysterio, aut saltem de re seu gratia, quam à Deo petit; & hæc dicitur attentio spiritalis. 1333

Q. 219. *An attentio externa requiratur ad satisfaciendum pro Horis.* R. 1334

§. I. Secundum omnes requiritur, nam qui vult occupationem externam impossibilem cum attentione interna, non orat, nec Deo exhibet cultum, quod tamen hic præcipitur: & ideo docet Gob. in Exp. T. 5. n. 716., eum, qui propter ingentissimum mororem vel turbationem mentis non possit, nequidem

quidem ad verba attendere, etiam non teneri recitare Horas, quia quamvis recitaret, non oraret, adeoque nec satisfaceret.

¶ 385

¶ II. Dubium manet, à quibus occupationibus externis necessariò debeat abstineri, sunt enim variaz, & non omnes æqualiter per illas distrahuntur: *Sot. Arrag. Lugo* dicunt abstinendum esse ab illis, quæ per se & ex natura sua sunt impossibiles cum attentione interna, quamvis respectu hujus hominis, qui habet firmiorem phantasiam, fortè essent compossibiles, nam leges videntur dari pro eo & de eo, quod est per se, non autem de eo, quod est per accidens. Econtrà *Nav. Sanch. Beja, Suar.* de Orat. l. 4. c. 26. n. 21. & alii probabiliùs dicunt illam impossibilitatem desumendam esse ex respectu ad orantem, ideoque satisfacturum, qui pingendo habere posset attentionem internam, quia poneret opus præceptum, nempe veram orationem, neque aliter videtur præcipi attentio externa, nisi prout necessaria est ad internam, unde è converso dicunt eum non satisfacturum, qui etiam tantùm ambulando adverteret se non posse habere ullam attentionem internam, nequidem ad verba, tunc enim reipsa non haberet attentionem externam, quæ præcipitur, nempe talem, quæ impediatur actiones impossibiles cum interna. Notat autem *Gob.* n. 816., quòd in sententia negante peccari mortaliter ab eo, qui negligit omnem attentionem internam, videatur dicendum, vetari ab Ecclesia, & consequenter solùm sub veniali à Deo, actiones tantùm illas, quæ ex sua natura graviter repugnant attentioni internæ: addit n. 841. cum *Sot. & Suar.* probabile esse, illas solas distractiones prohiberi ab Ecclesia, & consequenter à Deo, quæ causantur per actiones externas, quæ suâ naturâ sunt impossibiles cum attentione interna.

¶ III.

§. III. Actiones impossibiles cum attentione interna communiter censentur hæ, pingere, scribere, attentè audire alios loquentes, celeriter se vestire, magnâ curâ aliquid exteriùs agere &c. Quòd si actio externa non requirat magnam impensam animi, non impediet ex se attentionem debitam: & si sit difficultas in habenda attentione interna cum tali actione externa, compensari potest per majorem curam attendendi. Quas autem actiones licitè exerceo, dum recito preces non debitas, easdem licitè exerceo, dum recito debitas, quia semper sunt tales, ut compatiantur attentionem internam, *Sanch. Gob.* n. 617.

1336

§. IV. Satisfacit, qui orat non omnino prope-
ranter se vestiendo, exuendo, colligendo herbas vel
uvas, tardè instruendo focum, pectendo caput, la-
vando se, tendendo oculos in viridarium, prospici-
endo in ripam vel fluvium, *Nav. Gob.* n. 238. Et
idem est, inquit *Sanch.*, de actionibus aliis, quæ
fiunt non valdè festinanter. Addunt *Nav. Caj. & Be-
ja* actionem cum attentione interna compossibilem
esse aptare calamum ad scribendum, quod meritò
non admittit *Gob.* suprâ, & iterum n. 817. : qui ta-
men inter recitandum facit necessaria ad recitatio-
nem, non videtur peccare, *Nav. Silv. Sanch. Gob.*
n. 819., hinc quærens alia, & interea recitans me-
moriter, secundùm *Gob.* non peccat, nec tenetur
priùs notare aut tantisper cessare.

1337

§. V. Si ipsemet orans non exerceat ejusmodi
actionem externam, ordinariè semper poterit adesse
attentio externa & interna sufficiens ad orationem,
quia attendere poterit ad verba, ut ea articulatè &
ordinatè proferat, unde non obstabit, quòd exte-
riùs circa ipsum fiant fabulationes, cantus, tumul-
tus, pulsantur tympana &c., dummodo ad ista non
defigat

1338

defigat cogitationes nec seridè applicet animum: Nec tenebitur quærere locum opportuniorem vel exspectare tempus liberum ab istis, quæ perfectiorem attentionem impediunt, uti dicitur n. 1344.

1339 §. VI. Si exercens actionem externam non advertat per eam impediri attentionem internam, non est opus postea quidquam repetere, *Regin. Sot. Nav. Tol. Valent. Bonart. Diana* p. 5. T. II. R. 30. *Gob.* n. 820.; puto tamen id intelligendum esse, si actio sit de se compossibilis cum attentione interna. Peccat autem, qui eligit locum distractionibus valde expositum, v. g. forum publicum, aut locum, ubi est frequens concursus, clamor aut strepitus profanus hominum, aut ubi habentur clamoræ disputationes, *Bonac. de Horis* d. 1. q. 3. p. 5. *Castrop.* T. 7. d. 2. p. 4. n. 7. *Stoz* l. 1. p. 3. n. 414.

1340 Q. 220. *An aliqua attentio interna requiratur ad Horas.* *R. Ills.* t. 5. n. 26. & *vindex Gobati* p. 2. prop. 7. putant non esse locum huic quæstioni, quia cum satisfieri non possit nisi actu humano orationis, oratio autem talis requirat intentionem orandi adeoque attendendi saltem superficialiter, sive ut verba bene proferas, inferunt cum *Suar. de Oration.* l. 4. c. 26. n. 5. & 13. certum esse, quod ad satisfaciendum requiratur aliqua attentio interna: & hoc est, quod insinuavimus n. 1332. Hinc volunt quæstionem sic proponi, an recitans Horas cum distractione voluntaria satisfaciât præcepto: sed cum omnes ferè AA. quæstionem discutiant in terminis, quibus eam proposui, & pro eodem in ordine ad hanc quæstionem sumant, non attendere internè, & distracti voluntariè, utemur modo loquendi eorum. Itaque aliquam attentionem internam requiri docent *S. Th.* aliique valde multi, quorum 37. enumerat *Diana* p. I. t. 12. R. 2., & *Th. Hurt.* enumerat 50., teste *Neuff.* de *Horis* d. 9. n.

15. E contra S. Anton. & alii plures quàm 24., quos enumerant Diana suprâ & Moya T. I. tr. 2. d. 2. q. 1. n. 9., ad quos accedunt Lugo de Euch. d. 22. f. 1. n. 25., Mendo d. 7. q. 3. Gob. t. 5. n. 821., negant requiri, ita ut utraque sententia sit auctoritate firmata: & plurimi etiam ex AA. primæ sententiæ fatentur secundam esse omnino probabilem & tutam. Hic expendemus, pro qua sententia sit præcipuè ratio intrinseca. Qui affirmant requiri aliquam attentionem internam, duplicem ineunt viam, aliqui ideo requirunt, quia putant essentiam orationis non posse consistere sine aliqua attentione interna: alii ideo, quia quamvis permittant essentiam orationis posse consistere sine attentione interna, tamen putant hanc esse pro Horis specialiter præceptam ab Ecclesia: utrumque fundamentum est examinandum: itaque sit,

Q. 221. An aliqua attentio interna requiratur ad essentiam orationis. R. Affirmare videtur S. Tb. in 4. d. 15. q. 4. a. 2., sed 2. 2. q. 83. a. 13. docet solam intentionem esse de essentia, non autem attentionem: affirmant tamen de essentia orationis esse, Nav. Sot. Caj. Silv. Caspens. Marchant. Az. Suar. Vasq. Less. Sanch. Laym. Ardeck. Sporer aliique plurimè citati à Diana p. I. t. 12. R. 2. & p. 3. t. 4 R. 101. Rationes sunt, 1. quia Oratio definitur à S. Damasc. elevatio mentis in Deum. 2. Si non requireretur ulla attentio interna, non esset ratio, cur voluntaria distractio jure divino & naturali prohiberetur. 3. Per prolationem verborum illius, qui intendit orare, sed nullam attentionem habet, offenditur Deus, ergo illa non est vera oratio nec cultus Dei. 4. Sequeretur, quòd aliquis posset ejusmodi præceptis satisfacere per solam simulationem.

E contra ad essentiam orationis nullam requiri atten-

1341

attentionem internam defendunt *Glof. Hostien. Butr. Turrecrem. Ang. Anchar. Vmbert. Armil. S. Anton. Med. Rosel. Dur. Abb. Tabien. Gers. Palud. Coton. Comit T. Hurt. Bardi, Dicast. Stoq. Tabern. Cón. de Sacram. q. 83. a. 6. d. un. à n. 289. Quarti p. 1 t. 16. Lugo de Euch. d. 22. f. 2. n. 25. Tamb. in Decal. l. 4. c. 2. §. 1. n. 19. & de Sacrificio l. 2. c. 3. Gob. in Exp. t. 5. n. 821. aliique multi: hanc sententiam vocat probabiliorem *Platel. p. 3. n. 810. Sporer in Th. Sacram. à n. 75. fatetur probabilem, & idem fatentur Medin. Henriq. Less. Laym. A. Tamb. Bass. Caspens. Moya, Mastr. aliique apud Vindicem Gobati p. 2. prop. 7. Rationes autem sunt,**

1. Quia si aliqua attentio interna requireretur ad essentiam orationis, ergo qui involuntariè distrahitur, non satisfacit, quia non ponit orationem, quæ est substantia rei præceptæ. *Si dicas, non tolli attentionem virtuales, sed tantum formalem. Contra, attentio virtualis non erit nisi intentio præmissa, ergo hæc sola sufficit.*
2. Extrema Unctio collata cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, est valida, licet absit attentio interna propter distractionem, ergo sine attentione interna stat essentia orationis, nam forma extremæ Unctionis est deprecatoria.
3. Si attentio interna fit de essentia orationis, ergo qui orando voluntariè distrahitur, omnino non peccat, quia cessat ab oratione, cum partem essentialem illius omittat, ergo non distrahitur in, sed extra orationem.
4. Per attentionem externam & intentionem internam veluti per adæquatam formam constituitur sufficienter recitatio Horarum in esse orationis de se seu objectivè religiosæ: Quod *Conf.*, nam qui cum attentione externa & interna intentione invocat dæmonem, committit actum idololatriæ & iræ religionis ergo è contrà ponit actum latriæ & religionis, qui eum illis invocat Deum.

Ob has aliasque rationes, quas afferunt *Lugo* supra & *Gob.* à n. 824., sententia hæc spectatâ ratione videtur esse probabilior: unde respondetur ad argumenta opposita: *Ad 1.* dico elevationem mentis in Deum haberi per intentionem orandi, saltem virtualiter permanentem, uti docet *S. Th.* in 4. dist. 15. q. 4. a. 2. q. 4. ad 3. *Ad 2.* dico distrahi voluntariè esse peccatum & intrinsecè malum, quia est irreverentia exteriùs Deum alloqui & profiteri se Deum colere, ac id non facere interiùs. *Ad 3.* N. conseq., nam si sit vera oratio & actus religionis, additur ei aliquid, quod Deo displicet; uti si quis ex vana gloria oret, est vera oratio, & tamen Deo displicet. *Ad 4.* C. satisfieri, si simulatio cadat super internam pietatem, dummodo totus actus externus cum intentione interna verè ponatur, & in hoc nihil est absurdi, tam parum, quàm quòd satisfiat per recitationem ex vana gloria.

Q. 222. *An attentio interna in Horis sit saltem graviter præcepta ab Ecclesia.* R. Argumentum pro parte affirmante est, quia in Cap. *Dolentes*, de celebr. Missar. sic habetur, *Districte præcipimus in virtute obedientia, ut divinum officium, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent ac devotè.* Et merito id præcipit Ecclesia, cum Christus conqueratur *Matt. 15. v. 8. populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me;* quod verum est de illis, qui nullam in orando attentionem habent. Hanc sententiam latè defendit *Fagn.* ad Cap. *Dolentes*, à n. 17., & *Gob. t. 5. n. 838.* dicit omnibus consideratis esse probabilior: Nihilominus adhuc contrariam defendunt *Côn. Lugo*, aliique multi apud *Arsdek.* de probab. opin. q. 3., negantes ullam ex præcepto esse obligationem ad attentionem internam; ac probabilem & tutam in praxi dicunt etiam ex adversariis

fariis multi cum *Henriq. Less. Laym. Lohn. Gob. n. 830. 836. & 843.* Aliqui utuntur hac ratione, quòd Ecclesia præcipere non possit actus internos, sed ratio illa nulla est, uti constat ex dictis l. I. à n. 643. Itaque alii probant his argumentis, 1. Quia lex positiva, quæ obligaret ad attentionem internam, non est satis promulgata, cum gravissimi AA. eam dari negent, alii de ea dubitent, ergo non obligat, secundum dicta l. I. à n. 274. 2. Pontifices sciunt sententiam, quæ ejusmodi obligationem negat, defendi, & tamen, cum facile possent, non contradicunt, ergo agnoscunt legem illam non esse certam, ergo nec obligat, sed libertas nostra est in possessione contra eam, uti etiam l. I. n. 272. dictum est. Unde ad argumentum contrarium responderi potest, quòd in *Cap. Dolentes*, præcipiatur tantum actus externus religionis, uti etiam in *Trident. Ses. 24. c. 12. de Ref.*, nam ibi agitur contra illos, qui in Choro sub officio fabulantur, uti advertit *Côn.*, hinc ipse *Suar.* notat, evincitque *Lugo*, n. 37., ex eo capite nihil concludi contra posteriorem sententiam, adeoque est & manet probabilis, uti optimè ostendit *Gob. n. 831.*: prior tamen est pro praxi suadenda ac meritò sequenda.

1343 Q. 223. *Quanam pro praxi adhuc addenda sint circa attentionem internam.* R. Sive quis primam sententiam teneat dicatque sub mortali requiri attentionem internam ad satisfaciendum obligationi Horarum, sive teneat secundam, & neget sub mortali requiri, tamen sequentia sunt vera.

§. I. Semper peccat venialiter, qui voluntariè in Horis distrahitur, quia est irreverentia velle loqui cum Deo, & non applicare mentem, sed voluntariè alia volvere animo: Attamen non peccat, qui aliquid legens cogitat se illo usurum, v. g. in concione aut ad

aut ad suam vel aliorum instructionem, quia cum hoc fiat attentio requisita, neque alienum est ab oratione, *Gob. in Exp. t. 5. n. 761.*

§. II. Non requiritur voluntas habendi meliorem attentionem quam superficiale & ad verba, ut bene proferantur, licet non descendatur ad sensum literalem, quia prior attentio sufficit ad veram orationem, secundum omnes, ita *Suar. Less. Escob. Bonart. Castrop.*, uterque *Tamb. Tyber. Regin. l. 18. n. 15. Gob. n. 837. Ills. T. 5. à n. 27.* Unde, inquit *Fill. T. 23. n. 258.*, voluntariè & sine causa ponere impedimentum perfectiori attentioni non potest esse nisi veniale. Nec necessaria est attentio ad singula verba, sed moralis & generalis, quâ quis scit se orare & curat rectè proferre sacras illas sententias.

§. III. Ubi in Horis continentur historiae, increpationes, adhortationes, bona proposita &c., sufficit illa dicere tantum materialiter & recitativè, id est, sine animo significandi: E contra hymni, psalmi, Antiphonæ & preces recitandæ sunt significativè; sufficienter autem recitantur significativè, si adfit intentio orandi, gratias agendi, laudandi Deum, & attendatur ad externam prolationem, *Neuss. Gob. n. 765.*

§. IV. Deliberatè fovens alienas cogitationes & tamen non advertens se per illas deficere à requisita attentione, secundum *Caj. Sot. Suar. Sanch. Nav. Arm. Fill. Bonac. Leand. Gob. n. 840.* & alios, non peccat mortaliter, quia talis distractio, licet sit voluntaria, prout est inhæsiō in aliis rebus, tamen prout distractio ab Horis, non est voluntaria, nam posset esse cogitatio de aliis rebus, & manere sufficiens attentio ad Horas, cum possimus plura simul cogitare; sufficit autem adhibere mediocrem diligentiam ad repellendam distractionem, *Caj. Nav.*

Nav. Bonart. & alii communiter cum Gob. n. 846. Et si quis eam advertens negligenter repellat, peccat tantum venialiter, *Bonart. & alii.* Rectè autem monet *Nav.*, eum, qui vult attendere, non debere se occupare in cogitando, an attendat necne, nam sic cogitando, & metuendo, ne non attendat, re ipsa distrahitur, quia, uti rectè advertit *Caj.*, velle attendere non est attendere, sed tantum pro objecto habere attentionem.

1347 §. V. Media attentè orandi suggerit sequentia *Petrus Faber* in 1. p. hist. Societ. JESU: c. 3. n. 35. 1. Interponere preces jaculatorias. 2. Quandoque breviter renovare propositum & intentionem bene orandi. 3. Præmeditari Christi passionem. 4. Observare locum opportunum. 5. Sibi proponere Sanctum, de quo est Officium, ejusque verba & actiones. 6. Negotia antea deponere, sive seponere sollicitudinem craftini & aliarum rerum. 7. Cum mente pacisci, ut hunc saltem psalmum attentè dicat. 8. Cogitare Deum præsentem, aut se cum Beatis alternare in laudando Deo. 9. Dolere ab una oratione ad aliam, si minùs bene cessit. Facillimum medium videtur esse pro homine intelligente, si affigat intellectum ad sensum verborum, & voluntatem applicet ad affectus, qui suggeruntur per verba.

1348 Q. 224. An specialiter peccet, qui orat cum actuali proposito peccandi mortaliter. R. Negant *Nav. & Sanch.* in Conf. l. 7. c. 2. d. 9. & 10. adduntque nihil referre, quòd hoc fiat in choro, etiam in sacris vestibus, quia hæc officia non sunt actus Ordinis sacri, quamvis ab Ecclesia quodammodo appropientur personis in Ordine sacro constitutis: è contrà talem peccare peccato specialis malitiæ docet *Maya* T. I. tr. 2. d. 2. q. 1. n. 7.; quod etiam dicere debent relati n. 1342., qui putant ab Ecclesia præcipi devotionem inter-

internam in Horis; & ratio hic specialis est, quia in hoc est specialis indecentia, cum circumstantia necessaria orationis sit reverentia & submissio ad Deum; ideoque *Med.* putat per hoc peccari mortaliter, *Corduba* autem venialiter tantum, quod videtur probabilius.

Q. 225. *An sit obligatio orandi cum spe vel fide.* 1349
 R. Negative, nam spes tantum est necessaria ad impetrandum, uti notant *Suar.* de Relig. T. 2. l. 1. c. 24. *Fil.* t. 22. n. 255. *Côn.* de spe d. 19. n. 117. Nec plus videtur velle *Becan.* de spe c. 17. q. 7. n. 7.; spes autem non est necessaria ad orationem, prout hæc est laus & cultus Dei, uti nec fides, nam Deus à beatis laudatur & colitur, licet ab his absit omnis, actualis saltem fides ac spes: potestque etiam esse oratio, prout est petitio, quamvis absit ita expressa fides ac spes, rectè enim dicit *Castrop.* t. 5. p. 4. n. 3. & *Escob.* in Th. mor. l. 48. n. 86. sufficere spem implicitam & virtualementem, quæ semper adsit, si petatur aliquid, quia si non esset spes obtinendi, non peteretur. Nec dicas orationem debere esse supernaturalem, ideoque præsupponendam fidem & spem, secundum dicta l. 2. à n. 21. Nam oratio potest esse actus planè naturalis, imò & peccaminosus, v. g. si quis oret ex vana gloria vel distractè, per talem autem orationem naturalem satisfieri præcepto docet expressè *Suar.* supra l. 3. c. 3. n. 5., addens neminem hoc negare.

Q. 226. *Quanam specialiter pro scrupuloso hic sint notanda.* 1350
 R. Seqq.

§. I. Qui recitavit, non potest prudenter dubitare de habita intentione sufficiente ad satisfaciendum, secundum dicta à n. 1326. Statque intentio requisita cum distractione etiam voluntaria, & quamvis per distractionem amissa esset, sufficienter redit

per solam exclusionem distractionis, prosequendo opus inceptum: metus autem, ne intentio amissa sit vel non renovata, certum signum est, quod adsit: Et nisi quis certò ac sine hæsitatione sciat, quod mutarit intentionem orandi, judicare debet se adhuc habere.

§. II. Quando quis certò & sine ulla hæsitatione affirmare non potest se voluntariè & cum plena advertentia fuisse distractum in Officio vel notabili ejus parte, nihil tenetur repetere, quia in dubio melior est conditio possidentis, possidet autem nostra libertas, quando constat de recitatione, & non constat certò de distractione voluntaria, *Suar. de Orat. l. 4. c. 26. n. 20. Nav. Rodriq. Silv. Regin. Fill. Bonnac. Bonart. Bass.* aliique communissimè. Et idem est, si dubitet, an bene expresserit omnia, an non mutilarit nimis properando, an non sensum corruperit aliquid omittendo vel mutando, quia cum sine dolo voluerit recitare, uti debuit, credere debet id factum esse, nisi certò constet de opposito: & licet fortè defectum commisisset, prudenter interpretamur mentem Ecclesiæ esse, quod non obligetur repetere ea, de quibus tantùm dubitat, uti habent AA. communiter cum *Illf. T. 5. n. 40.* Si adhuc anxius sit, præcipuè propter attentionem, tutò potest se accommodare sententiæ non requirenti ullam attentionem internam, de qua n. 1340. dictum est; unde quamvis putet se toto tempore voluntariè fuisse distractum, adhuc nihil repetat, vel enim id verum non est, sed tantùm apprehenditur aut timetur, vel si verum est, adhuc prudenter judicat se satisfacisse secundùm relatam sententiam, & saltem cum tanta molestia non tenetur repetere, Quoad sacerdotes Societatis JESU & alios cum ipsis communicantes in privilegiis, videri potest novum Compendium §. III.

priv. v. *Hora canonica*, §. 4. & 5.

§. III. Inter recitandum non hæreat nec sollicitus
 sic de attentione, nam hæc sollicitudo est distractio;
 hinc præmissâ intentione, uno tractu decurrat, nul-
 libi hærendo & ne verbum quidem repetendo, nam
 si quid esset repetendum ab ipso, deberet tantum in
 fine repêri, alioquin miserè truncaret & confunde-
 ret omnia. 1352

§. IV. Nulla actio vel turbatio attentionem suf-
 ficientem impedit, quæ per se seu ex natura sua est
 compossibilis cum attentione interna, secundum di-
 cta à n. 1335. Unde licet distrahatur per aliquid, præ-
 fertim accedente phantasiâ aut metu, ne per hoc di-
 strahatur, si tamen actio vel res non sit de se talis,
 quam probi & prudentes alii homines, quando
 orant, omnino cavent, non tenetur tale quid cave-
 re vel declinare, sed distractio tunc obtingens cense-
 bitur involuntaria. 1353

§. V. Certum fit ex summis DD., inquit *Bonart.* 1354
 de Horis l. 3. c. 24.; idemque probat *Gob. T. 5. n. 715.*
 expleto officio nihil esse repetendum à scrupuloso,
 quomodocunque illud expleverit, nisi certò & abs-
 que ulla hæsitacione sciat culpam mortalem in eo
 persolvendo à se esse admissam: Et hoc teneat, in-
 quit *Lohn.*, quamvis nesciat, sed timeat, ne non sa-
 tisfecerit, ideoque nihil repetat, sive bene sive ma-
 lè sibi videatur recitasse: Ratio horum omnium est,
 quia Ecclesia non vult eos cum tanto gravamine ali-
 ter obligare; hinc docet etiam *Gob. n. 704.*, omnes,
 quibus recitatio Breviarii causat graves scrupulos &
 anxietates, posse, imò juberi debere ad tempus omit-
 tere recitationem, donec videantur posse sine tanto
 incommodo recitare, quia à præcepto Ecclesiæ ex-
 cusatur quis per magnum incommodum, & quan-
 do timeri potest grave damnum, uti hic fit; possunt-
 que pleraque hic dicta servari à quocunque, qui est
 timorata conscientia. *Dices,*

Dices, debito certo non satisfacit per solutionem incertam & dubiam. *R.* Non est hic dubia solutio, sed moraliter certa, quia est commune iudicium omnium prudentum, quod Ecclesia plus non requirat ab eiusmodi hominibus, esset enim intolerabile requirere ab illis omnimodam aut majorem certitudinem, cum ferme ad omnia hæreant & se dubitare credant.

1355

DUBIUM III.

Quid Clerici possint circa dispositionem fructuum suorum Beneficiorum.

Resp. I. Clerici beneficiarii, quoad eam partem bonorum Ecclesiasticorum, quæ necessaria est ad congruam sustentationem & decentiam status, ita fiunt domini, ut de iis possint liberè disponere. Ubi rectè notat *Nav.* hanc congruitatem & decentiam habere latitudinem, & suos gradus; proindeque, si infimum congruæ sustentationis pretium sint floreni 300. medium 400. summum 500., Clericus autem infimo vivat, de reliquo liberè posse disponere. Ita *communiter*: quia id acquisivit ut stipendium sustentationis, quasi mercedem operis præstiti.

Resp. II. Probabilius etiam est, contra *Nav.* & multos *Canonistas*. Beneficiarios non Regulares (secus enim est de Regularibus, ut *vid. Lug. d. 4. s. 1. n. 2.*) absolutè esse dominos omnium suorum proventuum, ideoque etsi in profanos usus expendant, non teneri ad restitutionem; Est communior inter recentiores, apud *Binsf. Malderum & Bon. to. 1. d. 4 p. 4. ex S. Thom. Soto, Mol. &c.* tum quia fructus faciunt suos, ut supponit *Trid. sess. 24. c. 12. de Ref.*